

מאמרים והלכות לירח האיתנים תשפ"ו

עריכה: הרב איתן וייס, מזכיר המועצה הדתית

The laws of Tishrei can be
found in English and Hebrew on
the municipal website at: www.efrat.muni.il

מועצה דתית אפרת

אפשר למצוא את הלכות תשרי
באנגלית ובעברית באתר המועצה:

02-9933120, 02-9931772

תוכן הענינים

4	פתח דבר
5	ברכת המועצה הדתית
6-7	מפת עירוב
8-9	אפרת של מעלה - מהנעשה במועצה הדתית במחצית השנה האחרונה
10-11	נשים בנהג הסליחות - לורי נוביק, קטע מתוך המאמר "סליחות" באתר דרכיה. אישה והלכה מבית ישיבת הר עציון
12	לשמוע קול שופר - מעומק הלב - הרב הלל חבשוש

25	סוכות
26	דיני מצות הסוכה
26	בניית הסוכה
26	דפנות הסוכה
27	סכך הסוכה
29	מצות הישיבה בסוכה
29	הפטורים מהסוכה

דיני ארבעת המינים

30	החייבים בארבעת המינים
30	זמן ומקום המצווה
31	נטילת ארבעת המינים
31	ברכות המצווה
31	הלולב
31	האתרוג
32	ההדס
32	הערבה
32	הבדלי פסול בין היום הראשון לימי חוה"מ
32	סדר הנענועים
32	דינים נוספים

דיני חול המועד

33	מצוות חול המועד
33	איסורי מלאכה
35	תפילין
35	אסרו חג
35	שמיני עצרת/שמחת תורה
35	בקידוש מזכירים גם את שבת
36	אבלות בחג סוכות
38-39	מדריך מהיר לקניית ארבעת המינים
40-41	לוח זמני הלכה באפרת לשנת תשפ"ו
42	זמני מקוואות
43	השגחה על ידי המועצה דתית אפרת

דיני חגי תשרי תשפ"ו

14	חודש אלול
14	הסליחות
16	אמירת סליחות ביחידות
16	אבלות-סליחות
16	ערב ראש השנה
17	ליל ראש השנה
17	תפילת מוסף ביחיד
17	דיני תקיעת שופר
18	אופן התקיעה
19	תשליך
20	אבלות-ראש השנה
20	עשרת ימי תשובה

דיני יום כיפור

21	ערב יום כיפור
21	סעודה מפסקת וכניסת הצום
22	ליל יום כיפור
22	חמשת העינויים
22	איסור אכילה ושתייה
23	איסור רחיצה
24	איסור סיכה
24	איסור נעילת נעלי עור
24	תשמיש המיטה
24	תפילות יום כיפור
24	תפילת מוסף
24	תפילת נעילה
24	מוצאי יום כיפור
25	אבלות בערב יום כיפור

סוכות - שיאה של האהבה היא השמחה הבאה לידי ביטוי במצוות ובדינים המיוחדים לחג. לולב - בגימטריא = חיים. האהבה לקב"ה היא מהות החיים שלנו לתורה ולמצוותיה.

הקדוש ברוך הוא מלמד אותנו דרך מצוותיו להיות מחויבים! במחויבות זו אנו מביעים את אהבתנו השלמה לקדוש ברוך.

בחוברת זו של חגי תשרי-השתדלתי להביא את עקרי הדינים או 'כללי האהבה לקב"ה'.

בתחילת החוברת ניתן למצוא 2 מאמרי עיון: לורי נוביק במאמרה מתייחסת על פי מקורות שונים לתפילת הסליחות של נשים. במאמרו של הרב הלל חבשוש הוא מתייחס לקול הטבעי של השופר ואין להוסיף עליו דבר חיצוני. נדמה שתוכן שני מאמרים אלו גם יחד מתחברים לאהבה ומסירות הנפש לקב"ה, בתקיעת השופר כפי שצוין למעלה, התקיעה בשופר מסמלת אהבה ומסירות נפש גם בסליחות ישנה 'דרישה' למאמץ היום-יומי בהשקמה אליהם.

בהמשך החוברת ניתן למצוא את עקרי דיני חגי תשרי, מדריך קצר והדרכה בקניית ארבעת המנים מאת הרב רימון שליט"א, זמנים הלכתיים באפרת ועוד.

בברכת שנה טובה, שנה של בריאות שגשוג והצלחה, וגמר חתימה טובה.

ראש השנה וכלל חגי תשרי מבוססים על קשר של אהבה הדדי בין עם ישראל לקב"ה ובין הקב"ה לכנסת ישראל.

אהבה בין הדוד לרעייה - "לך א-לי תשוקתי..." מה זאת אותה אהבה? מה זאת אהבת ה'?

הורגלנו לחשוב שבאהבה יש מימד תועלת, אהבה הקשורה לחיבור, לרצון, לתועלת, להתרגשות. בתוך אהבה יש רצון לתת לעצמי סיפוק, אהבה יכולה להגיע למצב של יחסי גומלין, אלא שאז כשבטל הדבר, בטלה האהבה.

אהבת ה' זו מהות החיים!
זה המהות האנושית שלנו- לאהוב!
זה החובה שלנו, זה צו החיים שלנו.
אהבה מהותית שאינה תלויה בכלום.
אהבה שלנו לקב"ה מופיעה בחגי תשרי בצורה של מחויבויות.
חגי תשרי מלאים במצוות, במחויבות לקדוש ברוך הוא.
חגי תשרי מלמדים אותנו שאהבה היא מחויבות.

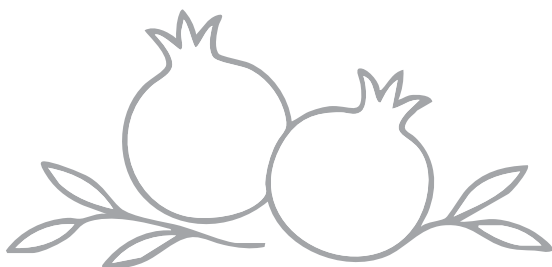
ראש השנה - תקיעת השופר מסמלת אהבה המלאה מסירות נפש.

יום הכיפורים - אין אוכל ואין שתייה אין רחיצה ושאר תענוגות, יש רק אהבת השם.

נֹרֶכֶת הַמוֹעֵצָה הַדָּתִית

ערב חגי תשרי תשפ"ו, לאחר שנה קשה לעם ישראל, אנו מבקשים
לזכור את הנופלים הי"ד, החטופים - בתפילה לבורא עולם כי ישובו
למשפחותיהם שלמים ובריאים בגופם ובנפשם והחללים שביניהם לקבר
ישראל, במהרה. את הפצועים - רפואה שלימה!
אנו תפילה כי הקב"ה יאמר די לצרותינו, וישלח לנו משיח ויגאלנו!
כמו כן, אנו מבקשים לברך את התושבים הוותיקים והחדשים באפרת
בברכת שנה טובה וחג שמח!

תמר טל - יו"ר המועצה הדתית
עליזה אלמקייס - מנהלת המשרד
הרב איתן וייס - מזכיר המועצה הדתית
הרב אריאל פרחי - מפקח כשרות, ר' שלמה בן דהאן - משגיח כשרות
אילן כהן - איש תחזוקה, הרב נתנאל וייל - אחראי עירוב
שרה נחשון - בלנית
מיכל פרחי - בלנית
מרלין ברודר - בלנית
רחל גרומבך - בלנית
אורה זירינג - בלנית
רבקה מיכל פארנר - בלנית
מרב נעים-בלנית
רבקה הלפרין - בלנית
רבקה קרסט - בלנית
מתנדבי/ות המועצה הדתית
חברי חברה קדישא

**"בִּלְעַד הַמּוֹת לֹנֶצֶחַ וּמָחָה ה' דְּמִיעָה מֵעַל כָּל פָּנִים
וְחָרַפַּת עַמּוֹ יִסִּיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ כִּי ה' דֹּבֵר" (ישעיהו כה ח).**

"He will destroy death forever. May God wipe the tears away from all faces." Yeshayahu, 25:8

After decades of using an old, distant building for preparing the dead for burial, a decision was made to build a new building in the cemetery for the Chevra Kadisha of Efrat and Gush Etzion.

The building will include: a purification room, a waiting room for families, and an office, and will cost a total of NIS 1.8 million.

**WE INVITE YOU TO
PARTNER WITH US IN
THIS VENTURE.**

**Commemorate a loved one
with a contribution:**

To name the purification room: 250,000 NIS

To name the waiting room: 100,000 NIS

To name the office: 100,000 NIS

**Commemorative wall: a donation of 10,000 NIS
will add your name to the commemorative wall**

For more information please contact Bob Lang: 050-7767038 • boblangefrat@outlook.com

**DONATE
NOW**

JGive

The Efrat Foundation

**"בְּלֶעַ הַמָּוֶת לַנֶּצֶחַ וּפְאָחָהּ ה' דְּמִיעָה מֵעַל כָּל פָּנִים
וְחִרְפָּת עַמּוֹ יִסִּיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ כִּי ה' דִּבֶּר" (ישעיהו כה ח).**

**לאחר עשרות שנים בהם חברה קדישא אפרת וגוש עציון
משתמשות במבנה טהרה ישן ומרוחק מבית העלמין, הוחלט
להקים בית טהרה חדש ומכבד בבית העלמין.**

תרומה להנצחה:

נתינת שם לחדר הטהרה: 250,000 ₪

נתינת שם לחדר ההמתנה: 100,000 ₪

נתינת שם למשרד: 100,000 ₪

קיר הנצחה: תרומה של 10,000 ₪ על קיר הנצחה

בניית הבית כוללת:

חדר טהרה, חדר המתנה למשפחות

ומשרד בעלות הכוללת של 1.8 מיליון ₪

**אנו מזמינים אתכם
להיות שותפים
במיזם חסד אחרון זה.**

לפרטים נוספים, נא להיות בקשר עם בוב לנג: 050-7767038 • boblangeprat@outlook.com

קרן ארת

JGive

**תרומ
עכשיו**

אפרת של מעלה

מהנעשה במועצה הדתית במחצית השנה האחרונה

מחלקת נישואין:

אנו מתרגשים לבשר כי קצב רישום הנישואין במועצה הדתית עולה מעדכון לעדכון. ובחצי שנה האחרונה נרשמו אצלנו במשרד כ- 100 זוגות. ברכת מזל טוב ובית נאמן שלוחה לכולם.

כשרות:

המועצה הדתית שבה ומזכירה, ישנם דוכנים לממכר מזון - בקשו לראות תעודת כשרות מהמועצה הדתית אפרת. אם אין לבעל הדוכן תעודת כשרות מהמועצה הדתית אפרת - הווי אומר שאין לנו פיקוח על כשרות המזון בדוכן זה - אנא בדקו וודאו כי קיים פיקוח כשרות.

מקוואות:

מקווה הנשים בזית - אנו מקווים כי עד סוף שנת 2025 משרד הדתות יאשר ונוכל לבשר על שיפוץ מקווה הנשים בזית. המקווה האחרון שלא שופץ בשנים האחרונות.
מקווה נשים ברימון - לאחרונה הוחלפה מערכת החימום בעלות של כ-50,000 ₪
בנושא הניקיון היומיומי בכל המקוואות בוצע שדרוג והודגשו דגשים לחברת הניקיון.

בית העלמין:

בזכות השקעתו ומסירותו הגדולה של מר בוב לנג התחלנו בשעה טובה בניית בית הטהרה ומבנה שירותים חדשים בבית העלמין. הפרויקט מבוצע מכספי תרומות בלבד. אנו מודים מעומק הלב לכל השותפים איתנו בהקמת מבנה מכבד הן את הנפטרים והן את צוות המטהרים. תודה בוב.

מודעות אבל - ב"ה עם גידול הישוב ומספר התושבים בו - כן ירבו! המועצה הדתית כבר לא מדפיסה מודעות אבל. באתר המועצה המקומית, בספריה של המועצה הדתית, תחת הלשונית של חברה קדישא ישנו קישור להכנת מודעת אבל באופן עצמאי בעת הצורך חלילה. בהזדמנות זו אנו מבקשים להודות לאמנון והב על הקמת הקישור והסדרתו לטובת כלל תושבי אפרת.
הקישור (לינק):

<https://chevra-kadisha.web.app/create-an-obituary>

עירוב:

בעז"ה בעידוד משרד הדתות אנו בוחנים את האפשרות להכניס את גבעת העיטם לתחום העירוב של כלל אפרת. פרטים בהמשך.

- את מפת העירוב ניתן לראות באתר המועצה.

גניזה:

ישנם 7 מתקני גניזה המפוזרים בגבעות השונות, המופיעות על גבי מפה מעודכנת באתר המועצה. המועצה הדתית אחראית על פינוי הגניזה, שמתבצעת על ידי חברת 'גניזת קודש'.

אנחנו שבים ומזכירים שעל פי פסק של הרב ריסקין וכן רבנים נוספים, כי עיתונים\עלוני שבת אינם זקוקים לגניזה אלא למיחזור. על גבי המיכלים ישנם מודעות עם בר קוד לסריקה מהנייד, ממנו ניתן לשלם בקלות ובנוחות, כמו כן ניתן להגיע ולשלם במשרד המועצה הדתית.

תרבות תורנית:

פעילות קיץ - המועצה השתתפה בפעילויות תורניות בחופשת הקיץ לכלל הגילאים והתחומים בסך של כ- 50,000 ₪. יישר כוח לכל השותפים והמפעילים. בזכותכם זכינו לקיץ עשיר פעילויות תורניות באפרת. זכותכם, זכותנו.

סידורים וחומשים - כבכל שנה גם השנה המועצה רכשה לכל ילדי כיתה א' את הסידור הראשון שלהם. ברכות לילדים.

אתר המועצה הדתית:

האתר נמצא בתוך אתר המועצה המקומית אפרת. ובקרוב בע"ה נחדש גם את האתר באנגלית.

כתובת האתר : www.efrat.muni.il
וכן חידשנו את הפייסבוק של המועצה הדתית, ניתן להכנס בכתובת:

<https://www.facebook.com/profile.php?id=100064259786838&mibextid=LQQJ4d>

נשים במנהג הסליחות

לורי נוביק, קטע מתוך המאמר "סליחות" באתר דרכיה. אישה והלכה מבית ישיבת הר עציון

הלבוש מתייחס לאמירת י"ג מידות של רחמים כמקבילה לתפילת שמונה עשרה. כפי שתפילת שמונה עשרה נמצאת בלב סדר התפילות שבכל יום, כך י"ג מידות נמצאות בלב ובמרכז הסליחות. השוואה זו יכולה להסביר מדוע אומרים קדיש שלם לאחר הסליחות, כפי שאומרים בסוף התפילה. ניתן ללמוד מכך גם על אופי הסליחות.

נשים חייבות בתפילה, שכן מהות התפילה היא בקשת רחמים מהקב"ה. כל אדם צריך להתפלל על עצמו ובעבור כלל הציבור. בדומה לכך, הסיבה העיקרית לאמירת סליחות גם היא בקשת רחמי שמיים. אך בשונה מהתפילה, אמירת סליחות היא מנהג ולא מצווה.

האם מנהג זה חל על נשים?

הרמ"א פוסק כי מותר לאישה בזמן נידה להתפלל בבית הכנסת בימים הנוראים, אפילו במקומות שבהם נשים בנידה לא נהגו להגיע לבית הכנסת, משום שכל הנשים היו מגיעות לתפילה בימים אלה. בהערותיו לפסיקה זו, מתייחס המגן אברהם לנשים המגיעות לסליחות:

רמ"א או"ח פה, א הגה: יש שכתבו שאין לאשה נדה בימי ראייתה ליכנס לבית הכנסת או להתפלל או להזכיר השם או ליגע בספר, (הגהות מיימוני פ"ד) וי"א [ויש אומרים] שמותרת בכל, וכן עיקר (רש"י הלכות נדה), אבל המנהג במדינות

לאחר שסלח הקב"ה לבני ישראל על חטא העגל ונתן להם את הלוחות השניים ביום כיפור, עבר הקב"ה לפני משה וקרא את י"ג מידות של רחמים.

בגמרא מובא כי הקב"ה "התעטף בטלית כשליח ציבור" כאשר אמר אותן. כך הדגים הקב"ה למשה את 'סדר התפילה' המבטיח מחילה לעם ישראל, כחלק מהברית בין ה' לעם ישראל. אמירת י"ג המידות ככונה כחלק מתהליך התשובה מסייע לנו להכיר במלכות ה' ובגדלותו.

הסליחות הן סדר תפילה של פיוטים ואמירת י"ג מידות של רחמים, וסדר אמירתן בנויה בצורה דומה ל"סדר תפילה" מלא:

לבוש או"ח תקפא, א אף על גב שבכל ימות השנה אין אומרים תתקבל אלא אחר תפלת שמונה עשרה, שכן הוא משמעות לשון צלותהון שפירושו תפלה, וסתם תפלה רצה לומר תפלת שמונה עשרה, שאני [=שונה] סדר הסליחות שנתקנו כולם על סדר התפלה של כל היום, כי הפסוקים שקודם הסליחות הם כנגד פסוקי דזמרה, והסליחות עם הי"ג מדות שאומרים בין כל אחת ואחת הם במקום תפלת י"ח, שעיקר התפלה הוא י"ג מדות, ואח"כ נופלין על פניהם כמו אחר כל התפילות ומסיימין ואנחנו לא נדע, לכך אומרים אחריהם קדיש שלם עם תתקבל כמו אחר גמר כל תפלות השנה.

לסליחות רק בלילה הראשון, הרב גבריאל סינר מציע כי ייתכן שהמגן אברהם התכוון דווקא למנהג שאינו מחייב:

נטעי גבריאל הלכות ראש השנה י הערה כו*
הנה לא מבואר בשום פוסק לחייב הנשים לקום לאמירת סליחות...אכן עי[ן] במג"א סי' פ"ח סק"ג ושו"ע [ושלחן ערוך] הרב ס"ב שאשה נדה רשאית לילת[ך] לביה"כ [לבית הכנסת] מיום א' דסליחות ואילך מטעם שרבים מתאספים לילך לביה"כ [לבית הכנסת] ויהי[ה] להם עצבון גדול שהכל מתאספין והן יעמדו בחוץ עיי"ש [עיין שם], הרי שמנהג קדום היה שנשים יבואו לאמירת סליחות. מ"מ י"ל [מכל מקום יש לומר] דלא קבלו עליהם בתורת חיובא, ובכמה מקומות נתפשט המנהג היה שנשים יבואו רק ביום א' דסליחות.

במקום שבו אין מנהג ברור שנשים מגיעות לסליחות, אישה יכולה לקבל החלטה לעצמה בנוגע לאמירת סליחות או הגעה לסליחות בבית הכנסת.

להמשך דיון על אמירת הסליחות ביחיד, ראו כאן: deracheha.org.il/selichot

אלו כסברא ראשונה. ובימי לבון נהגו היתר. ואפילו במקום שנהגו להחמיר, בימים נוראים וכה"ג [וכהאי גוונא], שרבים מתאספים לילך לבית הכנסת, מותרין לילך לביה"כ [לבית הכנסת] כשאר נשים, כי הוא להן עצבון גדול שהכל מתאספים והן יעמדו חוץ (פסקי מהרא"י סי' קל"ב). בימים נוראים - נראה דמיום ראשון של סליחות ואילך מיקרי ימים נוראים לכל כה"ג [כהאי גוונא]...

מגן אברהם פח, ג בימים נוראים - נראה דמיום ראשון של סליחות ואילך מיקרי ימים נוראים לכל כה"ג [כהאי גוונא]...

מדברי המגן אברהם משתמע כי נשים נהגו להגיע לסליחות. ואכן, בסידור סליחות מסוף המאה החמש עשרה באיטליה, נמצאה חתימת אישה מאותה תקופה, ואישה אחרת הוסיפה את החתימה שלה כמה מאות שנים מאוחר יותר, כנראה משום שהתפללו מאותו סידור. ישנם סידורי תחינות לנשים הכוללים גם אמירות לימי הסליחות, דבר המצביע גם הוא על קשר בין נשים לסליחות.

עם זאת, משום שמנהג הנשים בנוגע לסליחות משתנה מאוד, וישנן נשים רבות המגיעות

לשמוע קול שופר - מעומק הלב

הרב הלל חבשוש

ואת המקור. האדם עלול לשכוח את עצמו, ובעיקר את עצמיותו הפנימית, אשר נמצאת מתחת לכל ה'מסכות' שלעיתים הוא עוטה על פניו. בשעה שהאדם שומע את קולו של השופר הגולמי והפשוט, הוא מסוגל להתחבר לחוויות היסוד שנמצאת בנפשו. לכן המצווה היא דווקא "לשמוע קול שופר" (ש"ע, או"ח סי' תקפ"ה, סע' ב', כדעת הרמב"ם בהל' שופר פרק א', הל' א') ולא 'לתקוע בשופר'. הצורך האנושי הטבעי ליצור ולחדש, לפעול ולהשפיע, הוא נפלא וחשוב, אך לעתים הוא זה שמונע מהאדם 'לדעת את עצמו'. הציווי 'לשמוע' מחייב את האדם להתפנות ממרוץ השגרה, ולפגוש את הנשמה בטהרתה.

השופר מעורר את כוחות הנפש ואת העצמיות, ובד בבד הוא גם מעמעם את רעשי הרקע החיצוניים. לאוזנינו, לעינינו וללבנו נגלית האמת הפנימית, הנשמית, שלנו ללא 'ציפוי' של זהב, שעלול לעוות את התמונה האמיתית והמקורית.

אם נשכיל לשמוע היטב, נגלה בקרבנו קולות טהורים, נקיים ויפים. נווט את דרכנו למטרה הרצויה בין רעשי הרקע שמגיעים מבחוץ ושעלולים לטשטש ולעמעם את האמת הפנימית שנמצאת בקרבנו. כך, נתחדש בפתח השנה שבאה עלינו לטובה, והעוצמות שטמונות בנו תשפענה על כל מעגלי העשייה הצבאית, על המשפחה ועל שגרת החיים.

שנה טובה ומבורכת!

ראש השנה מתאפיין במצווה ייחודית: "זיכרון תרועה" (ויקרא פרק כ"ג, פס' כ"ד) תקיעה ותרועה בשופר. השופר עשוי מקרן של איל שעברה עיבוד ראשוני כדי להשמיע קולות וצלילים בסיסיים. מדוע תוקעים בכלי פשוט כזה? למה לא לתקוע בכלים חדישים יותר, חליל או חצוצרה, שמפיקים צלילים מורכבים, ושמסוגלים לרגש שבעתיים? ועוד שאלה: ההלכה קובעת, מצד אחד, ש"כל הקולות כשרים בשופר" (ש"ע, או"ח סי' תקפ"ו, סע' ו' כאמור בגמ' במסכת ר"ה דף כ"ז, ע"ב) קולות נמוכים או גבוהים. מצד שני, אם אדם ציפה את השופר בזהב כדי לייפות אותו, וכתוצאה מכך השתנה קולו הטבעי של השופר - השופר פסול (ש"ע, או"ח סי' תקפ"ו, סע' ט"ז כאמור בגמ' במסכת ר"ה דף כ"ז, ע"א). מדוע, והרי סוף כל סוף נשמע קול שופר?

התשובות לשאלות הללו נעוצות במהות השופר. מצוות התקיעה מבטאת תובנה עמוקה על נפש האדם לרבדיה השונים, ועל החיים והתחדשותם בראשית השנה. מן ההלכות שהוזכרו לעיל עולה שכל קול שופר כשר למצוותו, ובתנאי שיהיה זה הקול הטבעי של השופר, שכן ייחודו הוא דווקא בטבעיותו ובראשוניותו. משום כך אנו תוקעים בשופר ולא בכלי נגינה מלאכותי. מטרת התקיעה היא לעורר את לב האדם, ולחבר אותו מחדש לפנימיותו הטבעית והמקורית.

מרוץ החיים, האילוצים והמחויבויות גורמים לא-פעם לאדם לאבד את זיכרון הראשית

דיני חגי תשרי תשפ"ו

הרב איתן וייס
מזכיר המועצה הדתית

דיני חגי תשרי תשפ"ו

הרב איתן וייס, מזכיר המועצה הדתית

יותר מבשאר ימות השנה, נהגו ישראל להרבות בהם בתשובה, בתפילות ובתחנונים. נהגו יראים ושלמים בכל קהילות ישראל לקבל על עצמם קבלות והנהגות מיוחדות בחדש זה. להוסיף בתורה ובתפילה ולהדר בכל מה שאפשר. הנהגות אלו מהוות הכנה נאותה לימים הנוראים בתחילת חדש תשרי².

הסליחות

נהגו האשכנזים לתקוע בשופר לאחר תפילת שחרית (בימי חול), מיום שני³ של ראש חודש אלול ועד כ"ח אלול, (המשנ"ב הביא דעות שונות אם מתחילים בא' דר"ח או בב' ⁴). אך בערב ראש השנה אין תוקעים בשופר⁵. יש מהספרדים הנהגים לתקוע בשופר בעת אמירת י"ג מידות בסליחות. נוהגים לומר סליחות בימי חודש אלול⁸. הספרדים מתחילים לומר סליחות מ-ב' לחודש אלול, והאשכנזים - החל ממוצאי שבת לפני ראש השנה. זמן אמירת סליחות לכתחילה הוא קודם עלות השחר⁹. אולם מי שלא יכול לקום בשעה

בקובץ זה (כבשנים קודמות) השתדלתי להביא את מקורות ההלכה גם לצורך לימוד עצמאי וגם לצורך לימוד של הורים עם הילדים. שנת תשפ"ו היא השנה הרביעית לשמיטה - שנת מעשר שני.

בזמן שבית המקדש היה קיים (ובע"ה כשיבנה בקרוב) היה צריך לאכול את פירות מעשר השני בירושלים בין החומות, פירות מעשר שני שאינם ניתנים להעלאה לירושלים היו מחללים על גבי מטבע. בשונה מ"פדיה" שנהגה בזמן המקדש, הערך של המטבע שעליו מחללים את התבואה יכול להיות קטן ביותר. לאחר החילול, הקדושה למעשה 'עוברת' מהפירות אל המטבע והפירות מותרים באכילה מחוץ לירושלים, אך יש לנהוג במטבע בקדושה. מעשר שני הוא למעשה היחיד מבין המעשרות שנוהג גם היום ללא שינוי ולכן יש לחלל את פירות מעשר שני על מטבע לאחר אמירת סדר הפרשת תרומות ומעשרות. בכדי להקל על נושא חילול המעשרות ניתן לקנות מנוי בקרן המעשרות של גופים שונים וכך הפירות יחוללו על מטבע הנמצא אצלם.

חודש אלול

בראש חודש אלול עלה משה רבנו להר סיני לקבל את הלוחות השניים, ושהה שם ארבעים יום. בסופם, ביום הכיפורים, התרצה הקדוש ברוך הוא לישראל, סלח להם על חטא העגל, וירד משה מן ההר עם הלוחות השניים. כיון שהתשובה בימים אלה מקובלת ורצויה

1. לדעת הגאונים ולמנהג ארץ ישראל
2. מתוך חוברת דיני חגי תשרי- הרב גולן
3. ערוך השולחן תקפא א
4. משנ"ב תקפא ט"ק ג
5. רמ"א או"ח תקפא סעיפים א, ג.
6. ילקוט יוסף מועדים עמוד 16.
7. שו"ע או"ח תקפא סעיף א.
8. ילקו"ו מועדים עמוד 9.
9. שו"ע תקפא סעיף א וכן בהקדמת המשנ"ב לפני ט"ק א

זו, יוכל לומר סליחות גם אחר עלות השחר ואף במשך היום, אך יש לסיימם לפני צאת הכוכבים¹⁰ כמו כן, ניתן לומר סליחות לאחר חצות הלילה¹¹.

אם הסליחות נאמרות בשעות הבוקר (לאחר עלות השחר), יש להשמיט מתוך הסליחות האשכנזיות את המילים 'באשמורת הבוקר' 'בזעקם בעוד ליל' 'חצות לילה לך קמו' וכן לספרדים 'חצות לילה לך קמו' 'וכו' כדי שלא יהיו כדוברי שקרים.¹²

לדעת רוב הפוסקים, אם בתחילת הסליחות לא היה מנין, רשאים להתחיל ולכשיתאסף מניין ניתן יהיה לומר את הקדיש שבתחילת הסליחות לאחר שיאמרו 3 פסוקים (אליה רבה¹³) ימשיכו מהמקום שפסקו.¹⁴

מי שזמנו דחוק או שאיחר לאמירת הסליחות ועליו לדלג על חלקן, יעדיף לומר על פי המדרג הבא¹⁵:

1. וידוי וכן 'א-ל מלך יושב' עם י"ג המידות.
2. הפסקאות שבין קטעי א-ל מלך יושב.
3. נפילת אפיים.
4. הבקשות.
5. שאר הסליחות.

במקרים מיוחדים ביותר וכהוראת שעה בשעתו, הרב פיינשטיין התיר לומר

סליחות כשנתיים קודם חצות הלילה - אך רוב הפוסקים לא מתירים זאת, משנ"ב¹⁷ - אין לומר קודם חצות לילה שום סליחות ולא י"ג מדות בשום פנים לעולם חוץ מביום הכפורים.

עשרה שהתחילו לומר סליחות ביחד, ומקצתם הוצרכו לצאת באמצע אמירת הסליחות, אם נשארו ששה לפחות, רשאים לומר את הקדיש שבסוף הסליחות¹⁸.

נהגו האשכנזים שבעת אמירת הסליחות הנאמרות בלילה מתעטף שליח הציבור בטלית שאינה שלו, וכך נפטר מהספק

לגבי הברכה ואינו מברך עליה. אך אם התחילו לומר את הסליחות לאחר זמן ציצית (לפנות בוקר), יברך על הטלית שלו, כרגיל¹⁹.

אומרים תחנון ונפילת אפיים בסליחות. אם מתקיים ברית מילה בבית הכנסת לא יאמרו תחנון בתפילת שחרית שהרי זמן שחרית ביום ובסליחות כן יאמרו מאחר וזמנן של הסליחות הם בלילה ואין מלין בלילה, חתן הנמצא בבית הכנסת לא יאמרו וידוי תחנון בסליחות (זה לא תלוי בין יום ללילה)-ויש חולקים²⁰.

רצוי לעמוד בזמן אמירת הסליחות. אך אם קשה רשאי לשבת, ויש להשתדל לעמוד לפחות בזמן שאומר 'א-ל מלך', י"ג מידות והוידוים²¹.

מנהג האשכנזים להוסיף פרק תהילים "לדוד ה' אורי וישעי" (תהילים כ"ז) לאחר תפילת שחרית וערבית (נוסח אשכנז) או שחרית ומנחה (המתפללים בנוסח ספרד) עד ליום הושענא רבא²², גם בקיצוץ"ע ילקו"י²³ מובא: 'מנהג יפה לומר אחר תפלת שחרית

10. שו"ת יחוה דעת ח"א סימן מו, ילקו"י מועדים עמוד 9.

11. משנ"ב תקס"ב ס"ק יב 'אין לומר קודם חצות לילה שום סליחות חוץ מביום הכיפורים', שו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סימן קה

12. ערוך השולחן תקפ"ד

13. שו"ע תקפ"א משנ"ב ס"ק ד

14. מקראי קודש הלכות ר"ה פרק א הערה יט

15. מקראי קודש ר"ה פרק א סעיף יז ובהערה בשם הרב מרדכי אליהו.

16. שו"ת אגרות משה או"ח ח"ב סימן קה

17. תקס"ב ס"ק יב

18. פמ"ג הובא במשנ"ב נה ס"ק יא. משנ"ב תקפ"א סק"ד.

19. משנ"ב תקפ"א סק"ו.

20. מקראי קודש ר"ה פרק א לקראת סוף הערה מ

21. מטה אפרים תקפ"א יח

22. מנהג אשכנז-משנ"ב תקפ"א ס"ק ב, מנהג ספרד-

מטה אפרים תקפ"א סעי' ו

23. קיצוץ"ע ילקו"י ימים נוראים עמ' קפ"ב. חזון

עובדיה ימים נוראים עמוד כד

מראש חודש אלול עד הושענא רבא
מזמור "לדוד ה' אורי וישעי ממני אירא"
יש מהספרדים המוסיפים פרק זה בכל
ימות השנה.

אמירת סליחות ביחידות.

ניתן לומר סליחות ביחידות²⁴, למעט הבקשות
שבמשלוח ארמית כגון: מחי ומסי וכדו' כמו
כן, אין לומר י"ג מידות, אלא אם כן הן
נאמרות כקורא בתורה בניגון ובטעמים²⁵.
ניתן לאומרם גם בכל ניגון שאדם רגיל
ללמוד בו²⁶. כשאומר ביחידות יש
להשלים את כל הפסוק, כולל המילים:
"פוקד עוון אבות על בנים על שילשים ועל
ריבעים"²⁷, אך יש שכתבו שדי לומר עד
"ונקה", כשם שאומרים בציבור²⁸.

אבלות-סליחות

סליחות - אין לאבֵּל לצאת מביתו כדי להיכנס
לבית הכנסת לשמוע הסליחות, מלבד
בערב ראש השנה שמרבים סליחות וכן
בערב יום הכיפורים במקום שמרבים
בסליחות²⁹.

אבֵּל שליח ציבור³⁰ - למנהג האשכנזים: תוך
שבעה-אסור (הרב מרדכי אליהו-אם
אין ש"צ אחר, אז יוכל), תוך י"ב חודש
על אביו או אמו מותר, תוך שלושים-יש
מתירים, ועל שאר קרובים תוך שלושים -
מותר.

למנהג הספרדים: תוך שבעה-אסור (הרב
מרדכי אליהו-אם אין שם אחר אז יוכל).

ערב ראש השנה

- א. בערב ראש השנה מרבים באמירת סליחות
ואפילו אבֵּל יכול לצאת מביתו לצורך
אמירת הסליחות בציבור, אך לצורך
הסליחות שבימים האחרים לא ייצא³¹.
ב. בסליחות של ערב ראש השנה אומרים
תחנון עם נפילת אפיים, אך אין אומרים
תחנון בשאר תפילות היום³².

נוהגים לעשות התרת נדרים בערב ראש
השנה³³. לספרדים - רצוי בפני עשרה,
ולאשכנזים - בפני שלושה³⁴.

ישנה גם האפשרות לקיים בקבוצות כך
שמספר אנשים יעמדו בפני שלושת
הדיינים ויאמרו את נוסח התרת הנדרים³⁵.
יש הנוהגים ללכת לקברים ולהרבות שם
בתחינות.

נהגו הגברים לטבול במקווה בערב ראש
השנה וערב יום הכיפורים וכך יש לעשות
לכתחילה. באם לא ניתן לטבול במקווה,
ניתן להסתפק במקלחת כדעת הרמ"א
וכן כמובא בילקוט יוסף שניתן להסתפק
במקלחת של לפחות 12.5 ליטר מים³⁶,
שהוא שיעור של כתשעה קבין.

לפני כניסת החג יש להדליק נרות שבת/חג
ולברך 2 ברכות:....אשר קידשנו...להדליק
נר של יום טוב³⁷ (אם חל בשבת יש להזכיר
'של שבת ויום טוב) וכן ברכת שהחיינו.
גם ביום השני יש לברך הזכרת יום טוב
(ושבת³⁸) וכן ברכת שהחיינו, וכדי לצאת

24. משנ"ב תקפא ס"ק ד.
25. שו"ע או"ח סימן תקסה סעיף ה ומשנ"ב ס"ק יב.
26. שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סימן כא.
27. שו"ת אגרות משה שם.
28. ילקוט יוסף מועדים עמוד 13 סעיף כא.
29. רמא תקפא א, ערוך השולחן תקפא ד.
30. - מקראי קודש ר"ה פרק א' סעיף כז ו-כט.
31. רמ"א תקפא א, פסקי מהר"א סי' קל"ג.
32. שו"ע תקפא סעיף ג.
33. חיי אדם כלל קלח אות ח, כף החיים תקפא ס"ק
צט.
34. שו"ע יורה דעה רכ"ח סעיף א. ילקו"י מועדים עמוד
22, אמנם בדיעבד כתב בכף החיים תקפא סק"כ
שגם הספרדים רשאים להתיר בפני שלושה.
35. ערוך השולחן רכח סעיף ח במהדורת עוז והדר
בה לא הושמטו הלכות נדרים- עמ' תס"א וכן בן
איש חי על פרשת ראה.
36. רמ"א תרו סעיף ד, ילקו"י מועדים עמ' 82 הלכה א.
37. ילקוט יוסף ימים נוראים עמ' רלב. ואין להזכיר
יום הזיכרון. גם במאמר מרדכי ב' שיעורי י"ג אלול'
פסק כך כדעת הבן איש חי. וכן במקראי קודש
הלכות ראש השנה עמ' כב.
38. אם חל בשבת.

מהספק נהוג ללבוש בגד חדש או לכוון על פרי חדש, אך דבר זה אינו מעכב. ברכת שהחיינו נוהגת אצל רוב האשכנזים, חלק מעדות ספרד אינם מברכים וכל אחת תנהג כמנהג משפחתה.

ליל ראש השנה

ראוי לעיין במחזור קודם החג, כדי שיכיר את התפילות והפיוטים ויבין את פירושי המילים³⁹.

נהוג ישראל לאכול בסעודות ליל ראש השנה מיני מאכלים לסימן טוב, ולומר בקשות המתאימות להם. נהוג לאכול תפוח בדבש, רימון, תמר, ראש של דג/כבש ועוד כל אחד לפי מנהגו, ולומר 'יהי רצון' כמופיע במחזורים⁴⁰.

אף שמנהג ה'סימנים' מופיע כבר בתלמוד⁴¹, הוא אינו דוחה שום הלכה. לכן, אם באחד ממניי המאכל יש חשש לחרקים, אין לאוכלו. כמו כן, אכילת הסימנים אינה פוטרת את האדם מסעודת החג, והחכם עיניו בראשו, שלא לשבוע מאכילת הסימנים, כדי שיוכל לאכול סעודת מצווה לתיאבון⁴².

תפילת מוסף ביחיד

אם מתפלל תפילת מוסף של ראש השנה ביחידות - יש להתפלל רק לאחר שלוש שעות ביום, הטעם הוא כיון שבשלוש השעות הראשונות הקב"ה דן את עולמו, וכשהוא מתפלל אז ביחידות, שמא יעיינו בדינו בייחוד, ומי ייצדק בפניו⁴³!?

דיני תקיעת שופר

יש למנות לפני ראש השנה בעל תוקע. על בעל התוקע ללמוד היטב את ההלכות, כדי שיתקע כראוי ויוציא את שאר השומעים ידי חובה⁴⁴.

בעל תוקע ספרדי לא יברך 'שהחיינו' ביום השני (זאת כאשר היום הראשון של חג

לא יצא בשבת), אף אם תוקע לאשכנזים, אלא אחד מן השומעים האשכנזים יברך 'שהחיינו', והתוקע יתקע⁴⁵. אם בכל זאת ספרדי בירך שהחיינו-יצא ידי חובה. השומע תקיעת שופר שלא כמסורת אבותיו, כגון תימני השומע מאשכנזי, יצא ידי חובת המצווה⁴⁶.

מי שכבר יצא ידי חובת תקיעת שופר, ותוקע להוציא אחרים שטרם יצאו ידי חובה, אם הוא יברך עבורם או שהשומעים יברכו- המ"ב והילקו"י מביאים שזה מחלוקת⁴⁷.

אסור לתוקע ולשומעים לדבר בין הברכות לתקיעות שלא מענייני התקיעות, ואם אחד דיבר, עליו לחזור ולברך. כמו כן, אין לדבר בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, מלבד דברים מענייני התפילה והתקיעות⁴⁸, אך בדיעבד אינו חוזר ומברך⁴⁹.

אם דיבר בזמן התקיעה, ולא שמע את התקיעות בשל כך, צריך לחזור ולשמוע את אותו סדר מתחילתו, אך לא יברך שוב⁵⁰.

מי ששמע את ברכות השופר, והוצרך מיד לצאת קודם התקיעות, כשיחזור צריך

39. שו"ע ורמ"א ק סעיף א, משנ"ב ס"ק ב.

40. שו"ע ורמ"א תקפג סעיף א-ב.

41. גמרא הוריות יב. כריתות ו.

42. הדבר דומה לסעודת שבת, שמואב בביה"ל רמט סעיף ב "שלא ימלא כריסו משארי אכילות קודם סעודת הפת".

43. שו"ע תקצא סעיף ח, משנ"ב ס"ק יד.

44. משנ"ב תקפא ס"ק יא, ותקפה ס"ק ג.

45. ילקו"י מועדים עמוד 36 ראה בהערה כב במקור הבא, שאם ענה לברכת שהחיינו שביך ספרדי יצא ידי חובה.

46. הליכות שלמה ח"ב פ"ב הלכה יג.

47. משנ"ב תקפה ס"ק ה. התוקע להוציא ידי חובה נשים, נשים אשכנזיות תברכנה בעצמן-מקראי קודש פרק ז, ילקו"י מועדים עמוד שצ"ו

48. שו"ע ורמ"א תקצב סעיף ג.

49. רמ"א תקצב סעיף ג, ילקו"י מועדים עמוד 57.

50. משנ"ב תקצב ס"ק יג.

• 'תרועה' - תשעה קולות כל שהם רצופים
בנשימה אחת (להלן: ר').

אורך התקיעה בסדרה 'תש"ת' היא לפחות
כאורך השברים בסדרה זו. כמו כן,
התקיעה ב'תר"ת' הינה לפחות כאורך
התרועה בסדרה. בתשר"ת, יש לתקיעה
להיות לפחות כאורך 'שברים-תרועה'.
לכן, התקיעה של תשר"ת ארוכה יותר
מהתקיעות שבסדרות האחרות.
בדיעבד, התקיעה כשירה בכל מקרה שעשה
אותה באורך של תשעה קולות קצרים
לפחות⁶³.

אורך כל קול מקולות השברים צריך להיות
כאורך שלושה מקולות התרועה. בדיעבד
יצא ידי חובה גם אם עשה קול של שברים

51. שו"ע תקצב סעיף ג, משנ"ב ס"ק יד, ילקו"י
מועדים עמוד 39. מוכח משם שאם מפסיק בין
ברכה לתקיעה, וההפסק אינו קשור לתקיעות
עצמם, חייב לחזור ולברך שנית. לכן במקרה שלנו
שההפסק אינו קשור לתקיעות חייב לחזור ולברך
שנית.

52. שו"ע תקפח סעיף ב, משנ"ב ס"ק יו, שו"ע ורמ"א
סה סעיף א, משנ"ב ס"ק ב.

53. במשנ"ב תקצב ס"ק ד בשם הש"ה.

54. שו"ע תקפה סעיף ג, משנ"ב ס"ק יא.

55. שו"ע תקצ סעיפים א-ב.

56. ילקו"י מועדים עמוד 38 הלכה ט בהערה בשם
הגר"ע יוסף שהעיקר לדינא לברך. אך בכך החיים
תקפה ס"ק לט כתב שמשום ספק ברכות להקל
(ואולי כבר יצא ידי חובה) יהרהר בלבוא בברכות.

57. הליכות שלמה ח"ב פרק ב הלכה יא.

58. הפוסקים למדו זאת ממצוות אחרות, ראה שו"ע
תרנב סעיף ב, ותרצב סעיף ד, ומשנ"ב ס"ק יד
שהתיר טעמיה דוקא לחולה קצת, וכל זה לפני
שמיעת המגילה שחיובה מדרבנן, קל וחומר
לתקיעת שופר שחיובה מהתורה.

59. הליכות שלמה ב א וכן הביא במקראי קודש (הררי)
פרק ז הלכה כג בהערה כו בשם האחרונים.

60. פניני הלכה ימים נוראים ד ח.

61. משנ"ב תקפח ס"ק א, שער הציון ס"ק ב.

62. ילקו"י מועדים עמוד 47 הלכה י כתב שיברך, אך
זה רק בתוך 13.5 דקות, כמבואר ביביע אומר חלק
ו יורה דעה סימן כג.

63. הדינים בפיסקה זו לקוחים מלוח ארץ ישראל,
הרב טיקוניצנסקי, ומילקו"י מועדים עמוד 55-56.

לברך שנית ולשמוע את התקיעות⁵¹.
יצא מכל סיבה שהיא באמצע שלושים
התקיעות הראשונות, עליו להשלים אחר
כך את התקיעות שלא שמע. אם אינו זוכר
היכן הפסיק, יחזור וישמע שוב את כל
שלושים התקיעות בלא ברכה⁵².

יצא לאחר ששמע שלושים תקיעות, טוב
שישלים למאה תקיעות כשיחזור⁵³.
אם התוקע לא יכול להמשיך את התקיעות,
יחליף אותו אחד מהקהל מהנקודה שבה
הפסיק, והמחליף לא יברך שוב, בתנאי
ששמע את הברכות מהראשון⁵⁴.

ציבור שזמנם מצומצם, שאינם יכולים לשמוע
מאה תקיעות, חייבים לשמוע שלושים
תקיעות שמצוותם מן התורה⁵⁵.

מי שהגיע לבית הכנסת לאחר שכבר בירך
התוקע, אך שמע שלושים תקיעות, יצא
ידי חובה. יש אומרים שהוא רשאי לברך
לאחר התקיעות דמיושב, משום שיהיו
תקיעות נוספות על סדר התפילה⁵⁶.
מצווה על היודע לתקוע בשופר ללכת ולתקוע
עבור אחרים שאין להם אפשרות לשמוע
קול שופר, אף אם יפסיד משום כך תפילה
בציבור⁵⁷.

ככלל, אין לאכול לפני תקיעת שופר⁵⁸, אולם
אם מרגיש חולשה, או שהדבר יקשה עליו
להתפלל מוסף בכוונה, מותר לו לאכול
מעט לפני התקיעות⁵⁹.

הגיע לידו שופר רק לאחר השקיעה לפני צאת
הכוכבים, יתקע בלא ברכה⁶⁰. לספרדים -
ביום הראשון של ראש השנה (בשנה
שאינה בשבת) יברך על תקיעה זו אם
עדיין לא עברו 13.5 דקות מהשקיעה, אך
ביום השני לא יברך⁶¹.

אופן התקיעה⁶²

סוגי התקיעות הם:

- 'תקיעה' - קול פשוט וישר (להלן: ת').
- 'שברים' - לפחות שלושה קולות,
בנשימה אחת (להלן: ש').

יצא ידי חובה בכל אופן⁶⁶.
התוקע והשומע יעמדו על רגליהם בלי להישען
על התיבה וכדומה, וכך ינהגו גם בתקיעות
דמיושב.

תשליך

נהגו ביום הראשון של ראש השנה ללכת
לומר 'תשליך' אחרי תפילת מנחה קודם
שקיעת החמה⁶⁷. לנוהגים במנהגי הגר"א
אין אומרים.

חל היום הראשון של ראש השנה בשבת
- האשכנזים אומרים 'תשליך' ביום
השני של ראש השנה. לספרדים: אם
אמירת ה'תשליך' נאמרת במקום שיש
עירוב, יאמרו 'תשליך' בשבת, אך אם
אמירת 'תשליך' תהיה במקום שאין בו
עירוב, יאמרוהו ביום השני של ראש
השנה.

את סדר ה'תשליך' נהגו לומר בסמוך לנהר או
באר (עדיפות למקום שיש בו דגים), אך
ניתן לומר גם ליד גיגית מים, ברז זורם או
כל מקור מים אחר.

אסור לצאת מחוץ לתחום כדי לומר 'תשליך'⁶⁸.
בשנה בה ימי ראש השנה בימי חול, מי שלא
אמר 'תשליך' ביום הראשון של ראש
השנה, יאמר ביום השני של ראש השנה.
בדיעבד, ניתן לומר 'תשליך' בכל עשרת ימי
תשובה⁶⁹.

- נהוג שלא לישון בימי ראש השנה לפחות
עד חצות היום.

64. משנ"ב תקצ ס"ק יג, מקראי קדש (הררי) פרק יא
סעיף י'.

65. שו"ע תקצ סעיף ב, משנ"ב ס"ק יג, שעה"צ
סק"ט, ילקו"י מועדים עמ' 55

66. שו"ע תקצ סעיף ד, משנ"ב ס"ק טז, מקראי קדש
(הררי) פרק יא סעיף יב.

67. שו"ע ורמ"א תקצ סעיף ד, משנ"ב ס"ק טז, מקראי
קדש (הררי) פרק יא סעיף יג.

68. רמ"א תקפ"ג סעיף ב, משנ"ב שם סק"ח.

69. גם ביום טוב יש איסור יציאה מן התחום - שו"ע
תקכח סעיף א.

באורך של כשני קולות של תרועה, וכן אם
עשה קול ארוך יותר של שברים, וכן אם
השמייע יותר משלושה שברים⁶⁴.

אם אחד מהקולות (תקיעה, שברים או תרועה)
היה קצר מהדרוש (כגון: שתקע רק שני
שברים, או שתקע בתרועה פחות מתשעה
קולות) יש לתקוע שוב את אותו הקול.
אמנם, בשינוי קול מעב לדק או צרוד - אין
צריך לחזור.

אם הוא מסופק אם תקע את השברים או את
התרועה כדן, לא יחזור שנית רק על אותו
הקול, אלא יחזור מתחילת הסדר.

אם באמצע סדרת 'תש"ת' תקע תרועה וכן
ב'תר"ת' תקע שברים, ואפילו תקע רק קול
קצר אחד - קלקל את אותו הסדר וחזור על
הסדר מתחילתו.

ב'תשר"ת' - אם באמצע השברים תקע תרועה,
אפילו גמר את כולה - חוזר לשברים (ולא
לתקיעה). אבל בספק אם היו השברים
כדן, או שטעה והקדים תרועה לשברים,
או שהוסיף תרועה שנייה (כגון תשר"ר),
או שתקע פעמיים שברים (כגון תשש"ר),
או שתקע פעמיים 'שברים-תרועה', או
שהפסיק יותר מכדי נשימה בין שברים
לתרועה - בכל המקרים האלו חוזר
לתקיעה ראשונה של אותו הסדר.

בתקיעה שבתחילת הסדר, בכל אופן שקלקלה,
אפילו אם הכניס בתוכה קול אחר (שבר
או תרועה) - קלקל רק את אותה התקיעה
וחוזר עליה בלבד.

אך בתקיעה שבסוף הסדר, אם הכניס בתוכה
קול אחר (שבר או תרועה) - קלקל את כל
אותו הסדר וחוזר לתחילת הסדר.

אם בשברים או בתרועה לא תקע את כל
הקולות בנשימה אחת, לא יצא ידי חובה,
ויחזור לתקיעה הראשונה⁶⁵.

כשתוקעים 'שברים-תרועה' בסדרים השונים
של התקיעות ישנה מחלוקת אם יש
לתקוע אותם בנשימה אחת או לא. אך
גם לשיטה שצריך בנשימה אחת, בדיעבד,

אבלות-ראש השנה

בעל תוקע-למנהג האשכנזים, אין למנות אָבֶל על אביו או אמו בתוך 12 חודש, אא"כ יש לו חזקה ואין אחר הגון כמותו⁷⁰. לספרדים מותר.

כך גם לגבי שליח ציבור בראש השנה וביום כיפור-לאשכנזים נהוג שלא, לספרדים מותר.

עשרת ימי תשובה

א. מי שטעה ולא הזכיר את ההוספה או השינוי בתפילה '...המלך הקדוש' או '...המלך המשפט', 'זכרנו', 'מי כמוך', 'וכתוב', 'בספר חיים', ינהג על פי הטבלה הבאה:

המקום שבו נזכר	זכרנו לחיים, מי כמוך, וכתוב, ובספר.	המלך הקדוש	המלך המשפט
לא אמר עדיין את שם ה' בסיום הברכה	חוזר מתחילת ההוספה ⁷¹ .	-----	-----
הזכיר את שם ה' של סיום הברכה	אינו חוזר ⁷² .	-----	-----
סיים את הברכה, ונזכר תוך כדי דיבור	אינו חוזר ⁷³ .	אומר מיד "המלך הקדוש" ⁷⁴ .	אומר מיד "המלך המשפט" ⁷⁵ .
סיים את הברכה, ונזכר לאחר כדי דיבור	אינו חוזר ⁷⁶ .	חוזר לראש התפילה ⁷⁷ .	לאשכנזים - אינו חוזר ⁷⁸ . לספרדים - חוזר לתחילת הברכה ⁷⁹ .

מנהג האשכנזים לכפול בקדישים את המילה 'לעילא' ולומר 'לעילא (ו)לעילא'⁸⁰ ובמקום 'מן כל ברכתא' לומר 'מכל ברכתא', בכדי שמספר המילים לא ישתנה⁸¹.

בעשרת ימי תשובה, יש לומר בסוף הקדיש "עושה השלום"⁸². אשכנזים נוהגים כן בכל קדיש וכן נוהגים לסיים כך את ברכת סיום תפילת העמידה, והספרדים נוהגים כך רק ב'קדיש תתקבל'.

70. מקראי קודש פרק יד הערה יב.

71. שמירת שבת כהלכתה סה כח-וכן נראה שיוכל לברך שהחיינו.

72. שו"ע תקפב סעיף ה ומשנ"ב ס"ק טז, ילקו"י מועדים עמ' 67

73. אמנם בילקו"י מועדים עמ' 67 כתב שיוכל לומר "בשמע קולנו" או "באלוקי נצור".

74. שו"ע תקפב סעיף ה.

75. שו"ע תקפב סעיף ב.

76. שו"ע תקפב סעיף ב.

77. שו"ע תקפב סעיף ה.

78. שו"ע תקפב סעיף א.

79. מקראי קודש ר"ה ג הערה ח, זו הדעה הרווחת אך יש אשכנזים הסוברים כפסק הספרדים

80. שו"ע תקפב א, ילקו"י מועדים עמוד 64.

81. לבוש תקפ"ב ח

82. משנ"ב נו ס"ק ב

דיני יום כיפור

ערב יום כיפור

א. עבירות שבין אדם לחברו, אין יום הכיפורים מכפר, לכן יש לפייס זה את זה על מה שפגעו אחד בשני במשך השנה ואין הכפרה שלימה בלא מחילת השני/השניה⁸³.

ב. מצווה להרבות באכילה בערב יום כיפור⁸⁴ ("ויש לאדם למעט בלימודו בערב יום הכיפורים כדי לאכול ולשתות"⁸⁵).

בערב יום כיפור אין אומרים תחנון בתפילות שחרית ומנחה, כיוון שיום זה נחשב כיום טוב⁸⁶.

הסליחות לבני אשכנז קצרות מהרגיל⁸⁷, וכן אומרים וידוי פעם אחת בלבד⁸⁸.

הספרדים אומרים את הנוסח הקבוע⁸⁹, אולם אם אומרים את הסליחות אחרי עלות השחר - מדלגים על התחנון⁹⁰.

אין אומרים 'למנצח' בערב יום כיפור⁹¹. בני אשכנז לא אומרים 'אבינו מלכנו' ומדלגים אף על 'מזמור לתודה'⁹².

נוהגים לערוך סדר כפרות לצורך מתן צדקה לעניים⁹³.

נוהגים בערב יום כיפור לטבול במקווה⁹⁴. (הרמ"א מביא וכן מובא בילקוט יוסף שניתן להסתפק במקלחת של לפחות 12.5 ליטר מים⁹⁵, שהוא שיעור של כתשעה קבים).

בתפילת המנחה צריך לומר את סדר הווידוי המופיע במחזור. סדר הווידוי צריך להיאמר לפני הסעודה המפסקת, ולכן יש להתפלל תפילת מנחה מוקדמת⁹⁶.

סעודה מפסקת ונניסת הצום

עורכים סעודה סמוך לצום, והיא הנקראת סעודה מפסקת⁹⁷. ומובא שיש לאכול בסעודה זו עוף ודגים⁹⁸. יש הנוהגים לברך המוציא על שני ככרות לחם כנהוג בימים טובים⁹⁹.

גם היודע שהוא פטור מהצום מכל סיבה שהיא, ישתדל לאכול סעודה מפסקת, שהרי אם הטעם לאכילת סעודה בערב יום כיפור היא רק על מנת שיהיה כוח לצום בעיצומו של יום, אכן, אין עניין לאכול בערב יום כיפור לאדם היודע שהוא לא יצום. אך כיוון שישנם טעמים נוספים למצוות האכילה בערב יום כיפור¹⁰⁰, יש להקפיד גם במקרה זה לקיים את מצוות האכילה.

יש לסיים את הסעודה מספיק זמן לפני כניסת יום כיפור, באופן שיישאר לו מספיק זמן להתכונן ליום הקדוש¹⁰¹.

המסיים לאכול את הסעודה זמן רב לפני השקיעה, נכון שיאמר בפיו לפני ברכת המזון, שהוא עדיין מתכוון לשתות ולאכול¹⁰². אמנם, לספרדים, אין צריך

83. ערוך השולחן תקפב סעיף ד.

84. שו"ע תרו סעיף א.

85. שו"ע תרד סעיף א.

86. משנ"ב תרד ס"ק א

87. שו"ע תרד סעיף ב. משנ"ב תרד סק"ג.

88. רמ"א תרד סעיף ב.

89. רמ"א תרב סעיף א, משנ"ב תרב סק"ז.

90. ילקו"י עמוד 74 הלכה ב.

91. כך הביא בשם הרב אליהו במקראי קודש (הררי) פרק ג הלכה ב.

92. רמ"א תרד סעיף ב. ילקו"י מועדים עמ' 74

93. רמ"א תרד סעיף ב.

94. שו"ע תרה א: יש למנוע המנהג לשחוט תרנגול. רמ"א תרה סעיף א, ומשנ"ב ס"ק ב וילקו"י מועדים עמ' 78-74: מנהג וותיקין לשחוט תרנגול.

95. שו"ע תרו סעיף ד, משנ"ב תרו ס"ק יז.

96. רמ"א תרו סעיף ד, ילקו"י מועדים עמוד 82 הלכה א.

97. שו"ע תרז סעיף א, משנ"ב תרז סק"א.

98. שו"ע תרח סעיף א.

99. משנ"ב תרח ס"ק טז, כף החיים תרד סק"ו. כף החיים תרד ס"ק ו' וס"ק ג.

100. כף החיים תרד סק"ב.

101. ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ד סעיפים ח-י. הטעמים שנאמרו: מצד שנחשב כיום טוב, מצד שמחה על שנמחלים עוונותיו, ועוד.

102. שו"ע ומשנ"ב תרח סעיף א, ילקו"י מועדים עמוד 84 הלכה א.

לכך ויכול להמשיך לאכול¹⁰³.
יש להדליק נרות (השעה מופיעה בטבלה בתחילת הקובץ) ולברך: "ברוך... אשר קדשנו במצוותיו וציוונו להדליק נר של יום הכיפורים"¹⁰⁴ ולרוב הדעות גם ברכת "שהחיינו"¹⁰⁵.

יש לדאוג שידליקו נר נשמה שיבער במשך יום כיפור, ועליו יבדילו במוצאי יום כיפור¹⁰⁶, יש המדליקים נר נשמה נוסף לעילוי נשמת קרוביהם¹⁰⁷.

ליל יום כיפור

אשכנזים נהגו להקדים ולהגיע לבית הכנסת על מנת שיספיקו לומר את 'תפילה זכה' ו'כל נדרי' קודם שתשקע החמה¹⁰⁸. אך מנהג הספרדים לומר 'כל נדרי' בלילה¹⁰⁹. מתפללים נשואים וכן הנוהגים להתעטף בטלית כל השנה, יש להם להתעטף קודם שקיעת החמה בטלית, ויברכו עליה¹¹⁰.

מוציאים ספר תורה¹¹¹, ומנהג האשכנזים להוציא שני ספרים¹¹², ואומרים את הנוסח המופיע במחזור. מברכים ברכת 'שהחיינו'¹¹³. מי שברך 'שהחיינו' בשעת הדלקת נרות, אינו חוזר ומברך שוב בתפילה¹¹⁴.

מתפללים תפילת ערבית ולאחריה אומרים את הסליחות המופיעות במחזור.

חמשת העינויים

חמש פעמים נאמר בתורה שיש לענות את הנפש ביום הכיפורים¹¹⁵. ומכאן למדו חכמים, שביום זה ישנם חמישה סוגי עינויים, והם: אכילה ושתיה, רחיצה, סיכה, נעילת מנעלי עור ותשמיש המיטה¹¹⁶. (כמובן שיש גם איסור מלאכה אך הוא איסור בפני עצמו מדין שביתה).

איסור אכילה ושתיה

אסור לאכול ולשתות ביום כיפור, והאוכל מאכל בכל כמות שהיא עובר על איסור

תורה¹¹⁷. האוכל במזיד מאכל בשיעור של כותבת הגסה ומעלה (יש אומרים משקל של 32 סמ"ק ויש אומרים 38/48 סמ"ק) במשך זמן של כדי אכילת פרס (דעות שונות-בין 2 דקות ועד 9 דקות¹¹⁸) מתחייב בעונש כרת¹¹⁹. כמו כן, השותה במזיד יותר מכמות של 'מלוא לוגמיו' (זו כמות משתנה מאדם לאדם, אך בממוצע-כ-42 גרם מים¹²⁰), כלומר כמות הממלאת יותר ממחצית (פיו) מתחייב בכרת¹²¹.

חולה, שהרופא חיווה דעתו שהוא מוכרח

לאכול ולשתות, ואם לא יעשה כן

נשקפת סכנה לחייו, חייב לאכול

ולשתות ביום כיפור¹²².

כמו כן, יש להתייעץ גם עם רב בנושא ולא

להגיע למסקנות וקולות או חלילה

החמרות לבד.

103. משנ"ב תרח ס"ק יב.

104. שו"ע תרח סעיף ג, ילקו"י מועדים עמוד 84.

105. שו"ע ורמ"א תרי סעיף ב, ילקו"י מועדים עמ' 87.

106. לוח דינים ומנהגים, אור לציון לרב ציון אבא

שאל פרק יא סעיף ג ובהערה, מקראי קודש ב

יח ובהערה פפ, פניני הלכה ימים נוראים פרק ז ט.

אין לברך-ילקו"י מועדים-עמ' 87.

107. שו"ע תרכד סעיף ד-ה, רמ"א תרכד סעיף ה.

108. מקראי קודש הלכות יום הכיפורים פרק ב' סעיף

כא וכן הערה צ

109. רמ"א תריט סעיף א.

110. ילקו"י מועדים עמוד 101 הלכה ה.

111. משנ"ב תריט סק"ד, ילקו"י מועדים עמוד 99

הלכה א.

112. ילקו"י מועדים עמוד 101 הלכה ו.

113. לוח דינים ומנהגים

114. שו"ע תריט סעיף א.

115. שעה"צ תריט סק"ז.

116. ויקרא פרק ט"ז פסוקים כ"ט ו-ל"א. פרק כ"ג

פס' כ"ז ו-ל"ב. במדבר פרק כ"ט פס' ז.

117. משנה יומא תחילת פרק שמיני ובגמ' שם בדף

ע"ו ע"א

118. שו"ע תריא סעיפים א-ב

119. שש"כ פרק לט סעיף יח.

120. שו"ע תריב סעיף א-ה, שו"ע תריח ח-ז

121. ספר אסיא ח"א עמוד 65.

122. שו"ע תריא סעיף ט.

האוכל לחם, צריך ליטול ידיים¹³⁵, ולספרדים לא יברך על נטילה זו¹³⁶.

אם אוכלים שיעור מספיק של לחם המחייב בברכת המזון, מוסיפים 'יעלה ויבוא', ומזכירים "ביום הכיפורים הזה", והספרדים מוסיפים גם "וביום סליחת העון הזה"¹³⁷, וכן אם חל בשבת אומרים 'רצה והחליצנו'¹³⁸.

שכח לומר 'רצה והחליצנו' (בשבת) או 'יעלה ויבוא', ונזכר לאחר שאמר את ברכת בונה ירושלים, אינו חוזר¹³⁹.

איסור רחיצה

אסור להתרחץ ביום כיפור שום רחיצה הגורמת לתענוג, בין במים חמים ובין במים קרים, ואף לשטוף את אצבעו במים אסור. אמנם, אם יש לכלוך על הגוף או על הידיים מותר לשטוף אותן¹⁴⁰.

נוטלים ידיים בהשכמת הבוקר, אך יש להיזהר ליטול רק את קשרי האצבעות ולא את כף היד, כך גם לאחר יציאה מהשירותים¹⁴¹.

-
123. שו"ע תריח סעיף א, משנ"ב תריח סק"ב-סק"ג
124. שו"ע תריח סעיף ז.
125. שש"כ פרק לט סעיף יח.
126. ספר אסיא ח"א עמוד 65.
127. שש"כ פרק לט סעיף יח.
128. שש"כ פרק לט סעיף כ.
129. מקראי קודש (הררי) הלכות יום הכיפורים פרק ו הערה לח בשם הגרש"ז אוירבך.
130. שו"ע שו סעיף ז, ומשנ"ב ס"ק לו.
131. משנ"ב תריח ס"ק כא.
132. שו"ע תריח א
133. שש"כ פרק לט סעיף כא ובהערה פה.
134. משנ"ב תריח ס"ק כט: ילקו"י מועדים עמ' 98
135. שש"כ פרק לט סעיף לא.
136. שש"כ פרק לט סעיף לא.
137. ילקו"י מועדים עמוד 98 הלכה יד.
138. ילקו"י מועדים עמוד 98 הלכה יד.
139. משנ"ב תריח ס"ק כט, ילקו"י מועדים עמוד 99 הלכה יד.
140. משנ"ב תריח ס"ק כט.
141. שו"ע תריג סעיף א, שדווקא רחיצה של תענוג נאסרה ביום כיפור.

על החולה לאכול ולשתות בשיעורים, כלומר מזון הקצוב בתדירות ובכמות¹²³. במזון מוצק, אוכל במשקל של כ-30 גרם בהפרשים של תשע דקות בין אכילה לאכילה. אם הדבר קשה לו, יכול להקל ולחכות פחות פחות ועד שתי דקות בין אכילה לאכילה¹²⁴. כמו כן, במקום צורך יכול לאכול עד 38 גרם, ואף 48 גרם¹²⁵. בכדי למדוד את שיעור האכילה, ניתן להיעזר בקופסת גפרורים רגילה (קטנה), ששיעורה הינו פחות מהשיעור הנ"ל. אם האוכל בעל מרקם אוורירי כמו עוגה למשל, ימעך את האוכל¹²⁶.

גם בשתייה יש לשתות בשיעורים. הנצרך לשתייה על פי אמות המידה ההלכתיות, יש לו לשתות כמות שהיא פחותה מ'מלוא לוגמיו', בפרקים של תשע דקות. אם הדבר קשה לו, יכול לחכות גם פחות, ואפילו שיעור מועט¹²⁷.

כיצד מודדים את כמות השתייה: ממלאים את הפה במים עד לכמות האפשרית הגדולה ביותר. לאחר מכן, ירוקן את פיו לתוך כוס, וישפוך קצת יותר מחצי מהנוזלים. יש לסמן קו בגובה המים על הכוס וכך ידע את הכמות המותרת¹²⁸.

מדידת כמות האוכל, וכן מדידת כמות השתייה מותרת ביום כיפור¹²⁹. אמנם, טוב לעשות זאת מבעוד יום¹³⁰, בפרט אם רצונו לסמן בצבע את הכמות על גבי הכוס.

אם הרופא הורה לאכול ולשתות כרגיל, עליו לשמוע לרופא¹³¹.

חולה האוכל בשיעורים, די לו לברך לפני האכילה הראשונה בלבד, ואינו צריך לברך על כל שיעור ושיעור שאוכל כל עוד לא הסיח דעתו. אמנם מספק לא יברך ברכה אחרונה, הן על האכילה והן על השתייה¹³².

הנצרך לאכול ביום כיפור, אינו צריך לקדש¹³³. כמו כן, הוא פטור מלחם משנה גם בשנה שיום הכיפורים חל בשבת¹³⁴.

איסור סיכה

אסור לסוך את הגוף ביום כיפור¹⁴² וסיכה נחשבת חמורה יותר מרציחה¹⁴³. לכן, אין להשתמש בדאודורנט ובכל מיני מוצרי קוסמטיקה לסוגיהם¹⁴⁴.

איסור נעילת עור

אסור לנעול נעליים העשויות מעור וכן המחופה עור, מעל הנעל¹⁴⁵. הנמצא במקום שקיים בו חשש להמצאות סכנה כנחשים ועקרים, יכול לנעול נעליים העשויות מעור¹⁴⁶.

תשמיש המיטה

יש לשמור את כל דיני ההרחקה כמו בימי נידה, כולל הרחקת המיטות¹⁴⁷.

תפילות יום כיפור

תפילת מוסף

יש להתחיל להתפלל מוסף לאחר תפילת שחרית ולפחות קודם זמנה של מנחה גדולה, כלומר לפני שש וחצי שעות זמניות¹⁴⁸.

בחזרת הש"ץ של מוסף אומרים את סדר העבודה. נוהגים האשכנזים לכרוע ולהשתחוות על הרצפה בעת שמזכירים: 'והכוהנים והעם' (ברוב המקומות הללו), וכן ב'עלינו לשבח' כשמגיעים ל'כורעים'¹⁴⁹, והספרדים בזמן 'הגורל לה'.

בעת ההשתחויה יש לפרוס על הרצפה חתיכת בד, מגבת וכדומה, על מנת שיהיה הפסק בין פניו של האדם לבין הרצפה¹⁵⁰. העצה לשליח הציבור היא, שיתרחק קצת מהתיבה קודם התחלת חזרת התפילה, כך שיהיה לו מספיק מקום להשתחוות¹⁵¹.

תפילת נעילה

יש להתחיל להתפלל תפילת נעילה כחצי שעה קודם שקיעת החמה, ולסיימה עד מעט קודם צאת הכוכבים. אך אין למחות באלו המסיימים תפילת נעילה לאחר צאת הכוכבים¹⁵².

אין להתחיל תפילת נעילה קודם פלג המנחה, דהיינו כשעה ורבע לפני שקיעה¹⁵³. הכהנים נושאים את כפיהם בתפילת נעילה¹⁵⁴, ולשם כך צריך לדאוג לסיים את ברכת הכהנים כמה דקות קודם לשקיעה¹⁵⁵. אם לא הספיקו הכהנים לשאת את כפיהם לפני השקיעה, ניתן לברך ברכת הכהנים עד שלוש עשרה וחצי דקות לאחר השקיעה¹⁵⁶. בסוף תפילת נעילה אומרים כמופיע במחזורים, ותוקעים בשופר. גם כשחל יום כיפור בשבת תוקעים ואפילו בבין השמשות¹⁵⁷.

מוצאי יום כיפור

אין לעכב יתר על המידה את תפילת ערבית בכדי לא לעכב ולא לצער את הצמים. מי שטעה ואמר 'המלך הקדוש' או 'המלך

142. שו"ע תריג סעיף ב.
143. שו"ע תריד סעיף א.
144. פסקי תשובות תריד סעיף א.
145. פסקי תשובות תריד סעיף א.
146. שו"ע תריד סעיף ב. ומשנ"ב ס"ק ו.
147. שו"ע תריד סעיף ד.
148. שו"ע תרט"ו סעיף א ומשנ"ב ס"ק א-ב.
149. שו"ע תרכ סעיף א ומשנ"ב ס"ק ילקו"י מועדים עמ' 104.
150. רמ"א תרכא סעיף ד.
151. משנ"ב תרכא ס"ק יד.
152. משנ"ב תרכא ס"ק טז. ילקו"י עמוד 110 הלכה כד.
153. שו"ע תרכג סעיף ב. ומשנ"ב ס"ק ב, ושעה"צ ס"ק ב.
154. שעה"צ תרכג ס"ק ה, כף החיים תרכג ס"ק ז.
155. שו"ע תרכג סעיף ה.
156. משנ"ב תרכג ס"ק ח. ילקו"י מועדים עמ' 113.
157. שעה"צ תרכג ס"ק יא, ילקו"י מועדים עמוד 112, הליכות שלמה עמוד נח סעיף ט.

סוכות

"ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון" (תהילים עו ג)
ימי חג הסוכות הם ימי חזרה אל הטבע
בכל ימות השנה אנו דרים בבית קבוע העשוי
מחומרים מלאכותיים, ואילו בימות החג
אנו חוסים בצל הסכך, שהחותם הטבעי
עדיין ניכר בו.

לא בכדי כינו חכמי הסוד את הסוכה "צילא
דמהימנותא" - צל האמונה - משום
שאווירת ענני הכבוד עדיין נשתמרה בה
במקורותיה.

מרכיב נוסף הבולט במצוות הסוכה, המחזיר
אותנו אל הטבע המקורי שלנו, הוא שבירת
המחיצות המלאכותיות המפרידות בין
יהודי ליהודי.

דווקא דפנותיה הארעיות של הסוכה מדגישות
את הערך החינוכי, שמחיצות אלו אין בהן
ממש, ו"כל ישראל ראויים לישב בסוכה
אחת" (סוכה כ"ז, ב'). וכן אין אנו יוצאים
ידי חובתנו בארבעת המינים, עד שנאגוד
אותן באגודה אחת.

ומתוך חיזוק האחדות ביננו לבין האחר כולנו
תפילה שנזכה לראות בבניינה השלם
של סוכת דוד הנופלת, ואז יתקיים בנו
"שמחם בבנין שלם" מתוך פיוט 'כל
מקדש שביעי'.

בברכת חג שמח

158. שו"ע ורמ"א תרכ"ט סעיף ו. ומשנ"ב ס"ק יב.
159. רמ"א קיח ומשנ"ב ס"ק א, וילקו"י מועדים עמ'
115

160. שו"ע תרכ"ט סעיף א.
161. רמ"א תכו ב, וילקו"י מועדים עמ' 116 (לדעות
השונות עיין מקראי קודש פרק א הערות נג-נה)

162. שו"ע תרכ"ט סעיף ג, משנ"ב ס"ק ה.

163. שו"ע תרכ"ט סעיפים ד-ה, משנ"ב ס"ק ז.

164. רמ"א תרכ"ט סעיף ה. וילקו"י מועדים עמ' 117

165. רמ"א תרכ"ט סעיף ה ורמ"א תרכ"ט סעיף א

166. ערוך השולחן סימן תרכ"ט סעיף ז, כף החיים סימן
תרכ"ט ס"ק לה

המשפט "אינו חוזר" 158.

אומרים 'אתה חוננתנו' בתפילת ערבית 159 וכן,
המנהג הרווח לקיים קידוש לבנה 160.

סדר הבדלה של מוצאי יום כיפור: מבדילים
על כוס יין, אך אין מברכים על בשמים,
גם כאשר יום כיפור חל בשבת 161.

מברכים 'בורא מאורי האש' על נר שדלק מערב
יום כיפור, או שהודלק מאש שכזו, ולא
על אש שהדליקו עכשיו מחדש 162 בשנה
שחל יום הכיפורים בשבת אם אין נר
ששבת ניתן להדליק נר שהודלק מחדש
כמו במוצאי שבת רגילה.

במוצאי יום כיפור אוכלים ושמים, ונחשב
קצת ליום טוב 163.

יש הנוהגים להתחיל בבניית הסוכה 164 (אם
חלש או שאין לו מה להכין בסוכה, לפחות
ילמד מהלכות סוכה או ילמד מדיני
סוכה 165), כמובן, במקום ובשעות בהם
אינו מפריע לשכנים.

בימים בין יום הכיפורים ועד לסוף חג הסוכות,
אין אומרים תחנון, לא נפילת אפיים וכן
אין מתענים, וגם לא ביום פטירת אביו
או אמו.

אנולות וערב יום כיפור

בערב יום כיפור שמנהג ישראל לטבול, מותר
לאבל לרחוץ (אפי' בחמים-משנ"ב)
ולטבול סמוך לכניסת החג 166, וכן בסעודה
המפסקת ניתן להקל לישב על כיסא.

**ויהי רצון שנזכה במהרה לכפרת כל עם
ישראל ברחמים ונראה כהן גדול
בעבודתו בבית המקדש.**

דפנות הסוכה

ה. את דפנות הסוכה אפשר לעשות מכל חומר שהוא ואף מחומרים הפסולים לסכך¹⁷⁴.

ו. לכתחילה אין להשתמש בדופן המתנדנדת ברוח מצויה. אם בכל זאת משתמש בסדינים וכדו' שאינם מתוחים, יש לחבר בתחתית הדופן 4 קנים או חוטים מתוחים במרחק פחות מ-24 ס"מ אחד מהשני לרוחב תחתית הסוכה בכדי שייחשבו כדופן ע"י דין לבוד¹⁷⁵ (יש לעשות זאת סביב 2 דפנות ולפחות טפח של דופן נוסף).

ז. הדופן צריכה להיות לפחות בגובה 80 ס"מ. אם הדופן אינה מתחילה מהרצפה או לחלופין מתחילה מהרצפה אך אינה מגיעה עד לסכך, והמרחק בין הדופן לרצפה/סכך הוא קטן מ-24 ס"מ, ניתן להסתמך על דין לבוד ולהחשיב דופן זו ככשרה¹⁷⁶.

ח. אין להניח את הסכך על גבי דבר המקבל תומאה.

לכן, סוכה שכל מסגרתה עשויה ממתכת, אין להניח את הסכך ישירות על גבי המתכת,

167. רמ"א תר"ד, ומשנ"ב ס"ק כד

168. המידות בקובץ זה חושבו על פי שיטת הגר"ח נאה, כידוע ישנן שיטות נוספות מקלות יותר וכן שמחמירות יותר.

169. רמ"א תרכ"ד סעיף ה, תרכ"ה סעיף א, משנ"ב סק"ב, ילקו"י מועדים עמוד 118.

170. שו"ע תרכ"ד סעיף א, משנ"ב סק"א.

171. שו"ע תרמ"ד סעיף ד, משנ"ב ס"ק טז ו-יט.

172. שו"ע תרל"ג סעיף א, וראה ילקו"י מועדים עמוד 120.

173. שו"ע תרל"ב, לדעת הרמ"א-אם הטפח והעמוד מגיעים עד לסכך, לא צריך את צורת הפתח מעל

174. שו"ע ורמ"א תרל"ג סעיף ג.

175. שו"ע ורמ"א תרל"ג סעיף א.

176. שו"ע תרל"ג סעיף י, משנ"ב ס"ק מח. בילקו"י מועדים עמוד 118 אסר אפילו בדיעבד, ובערוה"ש תרל"ג סעיף לב התיר רק כאשר יחבר ג' קנים עם פחות משלושה טפחים ביניהם.

בניית הסוכה

א. מצווה להתחיל בבניית הסוכה במוצאי יום כיפור, ואם אפשר אז רצוי לסיים את העבודה עד למחרת¹⁶⁸.

ב. מצווה מדאורייתא של "ואהבת לרעך כמוך" מחייבת אותנו שאין להקים את הסוכה בזמן ובמקום שהדבר יפריע לשכנים.

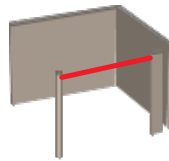
ג. מיקום הסוכה תחת כיפת השמיים¹⁶⁹, במקום ללא ריח רע, רוחות, זבובים ויתושים או כל הפרעה אחרת¹⁷⁰.

ד. אורך ורוחב הסוכה לא יפחת משבעה על שבעה טפחים (כ-56 ס"מ על 56 ס"מ), וגובהה לא יפחת מעשרה טפחים (כ-80 ס"מ) ולא יותר מעשרים אמה (כ-9.6 מטר)¹⁷¹.

בשעת הדחק ניתן להסתפק בדפנות משני צדדים ודופן חלקית בצד השלישי, באופנים הבאים:

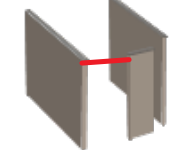
• שתי דפנות צמודות- יש להעמיד שלישית ברוחב

8 ס"מ לפחות, במרחק של פחות מ-24 ס"מ מהדופן.

בנוסף, יש להעמיד בפניה עמוד, וכן יש להעמיד צורת הפתח מעל (צבוע כאן באדום).

אם העמוד והדופן הצר מגיעים עד לסכך- אין צורך בצורת הפתח שמעל¹⁷².

• שתי הדפנות נגדיות-יש להעמיד שלישית ברוחב 32 ס"מ לפחות, במרחק של פחות מ-24 ס"מ מאחת הדפנות וכן יעמיד צורת הפתח מעל¹⁷³.

אלא יש להניח קורות מעליהם או משהו אחר ועל גביהם יונח הסכך. אמנם במידה ואין אפשרות להשיג קורות עץ, ניתן להקל ולסכך גם על מוטות המתכת ישירות¹⁷⁷.
ט. לסיכום חלק זה, נראה ציטוט מתוך לשונם של השו"ע ושל הרמ"א¹⁷⁸: שו"ע - "... אין לעשות כל המחיצות מיריעות של פשתן בלא קנים אף על פי שקשרן בטוב, זימנין דמנתקי ולא אדעתיה, והוי ליה מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה. והרוצה לעשות בסדינים, טוב שיארוג במחיצות קנים בפחות מג' ". רמ"א - "ונהגו עכשיו לעשות מחיצות שלימות כי אין הכל בקיאים בדין המחיצות, ומי שאין לו כל צרכו למחיצות - עדיף אז לעשות שלש מחיצות שלמות מארבע שאינן שלמות".

הלכה זו משמעותית במיוחד במקומות בהם נושבות רוחות בעונה זו של השנה, ולכן מי שעושה דפנות מיריעות בד, יש לו לקבע אותם היטב או להשתמש בדין לבד.

סנך הסוכה

י. הסכך צריך להיות מן הצומח, תלוש מהקרקע, ומדבר שאינו מקבל טומאה¹⁷⁹. דברים המקבלים טומאה הם רוב הכלים המשמשים את האדם, כגון: סולם, כיסא, ספסל וכדומה, אף אם אין לה בית קיבול¹⁸⁰.

יא. אסרו חכמים לסכך בדברים הבאים, אף שיש בהם את התנאים לעיל:

- קרשים (לייסטים) שרוחבם לפחות 4 טפחים (כ-32 ס"מ) (ויש מקילים גם בקצת יותר רחבים ויש להתייעץ עם רב), אפילו הניחם על צידם בצורה כזו שהבסיס שעליו הוא מונח הוא צר יותר במקצת¹⁸¹.

- אגודת קש או עצים הקשורים יחד, שבעבר היה הדרך להניחן על הגג לצורך

ייבוש¹⁸².

- דבר שבעבר היה ראוי לקבל טומאה, אף שעכשיו כבר לא, כגון כלים שבורים¹⁸³.
- סכך שריחו רע¹⁸⁴.
- סכך העשוי מעלים נושרים או הממהרים להתייבש ולהיקמל¹⁸⁵.

יב. 'צילתה מרובה מחמתה' - הסכך צריך לגרום לכך שיהיה בתוך הסוכה יותר צל מאשר שמש. לכן, אם בסכך עצמו מקום הצל והשמש שווה, הסוכה פסולה.

יג. לכתחילה צריך שמבעד לסכך יראו את הכוכבים בלילה. אך אם הסכך מעובה ואינו רואה כלל את הכוכבים יצא בדיעבד. אך אם הוא כל כך מעובה שאפילו גשם חזק אינו נכנס פנימה יש שפסלו את הסוכה משום שהיא דומה לבית, ולכן יש להימנע מלסכך בצורה זו¹⁸⁶.

יד. סכך דק מאוד שיש בו הרבה חורים אבל רוחב כל חור הוא פחות מ-24 ס"מ, ובסך הכל הצל מרובה מ-השמש, כל הסוכה כשירה¹⁸⁷. אך אם יש לכל אורך/רוחב הסכך חור ברוחב 24 ס"מ ישנם אופנים בהם נפסלת בכך כל הסוכה, ובכל מקרה אין לאכול תחת החור הזה¹⁸⁸.

טו. 'דופן עקומה' - אם באמצע הסוכה יש סכך פסול ברוחב 32 ס"מ ויותר, והוא מונח לכל אורך או רוחב הסוכה, הרי הוא פוסל את

177. שו"ע תרל סעיף ט, משנ"ב ס"ק מב.

178. שו"ע תרכט ז ומשנ"ב ס"ק כב

179. שו"ע תרל י, רמ"א תרל ה

180. שו"ע תרכט סעיף א

181. שו"ע תרכט סעיף ז, משנ"ב ס"ק כג-כה

182. שו"ע תרכט סעיף יח, ועיין משנ"ב ס"ק מט ו-נ, שהביא שיש לחוש למנהג שלא לסכך בנסרים אפילו בפחות מארבעה טפחים. בהרחבות לפניי הלכה מסכם היטב את השיטות השונות.

183. שו"ע תרכט סעיף טו

184. שו"ע תרכט סעיפים א-ב

185. שו"ע תרכט סעיף יד.

186. שו"ע תרכט סעיף יד.

187. שו"ע תרלא סעיף ג, משנ"ב ס"ק ה-ו

188. שו"ע תרלא סעיף ג

הסוכה כולה¹⁸⁹. אך אם הסכך הפסול הוא בצידו הסוכה, הרי הוא פוסל רק אם רוחבו ארבע אמות (1.92' מ') ויותר, לפי שבפחות מכך דנים את הסכך הפסול כאילו הוא המשך הדופן. אך אין לאכול ולישון תחת הסכך הפסול¹⁹⁰.

טז. 'מעמיד' - אין לחבר או להעמיד את הסכך על ידי דברים המקבלים טומאה, כגון: לקבוע את הסכך במסמרים לקרשים מתחתיו, או להעמיד אותו על ידי שמניח עליו רשת ברזל, או צינורות מתכת כדי שלא יעוף¹⁹¹. כאשר אין לו מעמיד אחר אלא מחומרים אלו, ניתן לסמוך על דעת המקלים בדין 'מעמיד'¹⁹². אבל את הקרשים שמתחת לסכך או דבר אחר שהסכך נשען עליו, מותר לכתחילה לחבר לדפנות הסוכה בדבר המקבל טומאה (כגון מסמרים וכדומה), כיוון שהוא רק 'מעמיד דמעמיד'¹⁹³.

יז. יש להניח את הסכך רק לאחר הקמת הדפנות, אחרת הסוכה פסולה¹⁹⁴.

יח. שימוש בפרגולה: בכדי להשתמש בפרגולה לצורך סוכה, יש לבדוק מספר דברים. ראשית, האם לאותם קורות יש את התנאים העיקריים לסכך, והם:

1. רוחב הקורות קטן מ-32 ס"מ.
2. שיהיו יותר קורות ממרווחי אוויר, כדי שהצל יהיה הרוב בסוכה.
3. הקורות אינן צמודות לגמרי זה לזה, כדי שתהיה הסוכה עראית ולא כתקרת בית קבע.

בנוסף, ישנן בפרגולה מספר בעיות נוספות (עיין בהערה¹⁹⁵), שכדי לפתור אותן צריך לנקוט בצעדים הבאים: אם אין לפרגולה דפנות: יעמיד את הדפנות, לאחר מכן יסיר את הברגים של הפרגולה, ירים את קורות הגג ויחזירן למקומן ללא הברגים, ואז הסוכה כשרה. כאשר הקורות מיוצבים ביותר גם ללא הברגים, או שאינן מחוברות כלל בברגים, אין צורך להסיר ולהרים את

כולם. אלא ירים רק קורה אחת (ברוחב 8 ס"מ). אם יש לפרגולה דפנות: אם ידוע שקורות הגג הונחו בנפרד אחת אחת, אין צורך להרים את כל הקורות, אלא רק קורה אחת כנ"ל. אם הקורות הונחו יחד עם כל המסגרת, צריך להרים את כולם¹⁹⁶.

יט. החזרת סכך שעף ברוח - בחול המועד - מותר. ביום טוב או בשבת אסור להניח או להחזיר אפילו רק חלק מהסכך, וע"י גוי המשנ"ב מתיר¹⁹⁷.

כ. הסרת/החזרת קישוטי הסוכה - בימי חול המועד מותר להסיר את הקישוטים, ובלבד שלא יעשה בהם שימוש אחר שאינו לשם סוכה. אך בשבת וביום טוב, בהן קיים איסור מוקצה, לכאורה היה צריך לאסור את טלטול הקישוטים, אך הדבר מותר כיוון שאדם מקצה אותם לצורך המצווה. אמנם הרמ"א מתיר להסיר

189. שו"ע ורמ"א תרלב סעיף ב, משנ"ב ס"ק יג-טז
 190. שו"ע תרלב סעיף א, ועיין במשנ"ב ס"ק ג שיש להחמיר בכך ביותר משלושה טפחים.
 191. שו"ע תרלב סעיף א
 192. רמ"א תרכט סעיף ז, משנ"ב ס"ק כד, ילקוט יוסף מועדים עמוד 130
 193. שו"ע תרל יג, משנ"ב ס"ק נט, שער הציון ס
 194. ילקוט יוסף מועדים עמוד 130, אך לדעת החזו"א הלכות סוכה סימן קמג מ'מעמיד דמעמיד אסור
 195. רמ"א תרלה, משנ"ב ס"ק י-הב"ח (דעת יחיד) מתיר בדיעבד, ילקו"י מועדים עמוד קכה
 א. מאחר והפרגולה לרוב לא נעשתה לשם מצוות סוכה אלא לצל בלבד, אז יש לחדש בה משהו, כדין סוכה ישנה המובא בשו"ע תרלו סעיף א.
 ב. לעיתים יש לפרגולה תקרה בלא דפנות, ואם הסכך מונח לפני עשיית הדפנות, עובר על 'תעשה ולא מן העשוי'
 ג. לפעמים קורות הפרגולה העליונות מחוברות למסגרת, ואינן באות בפני עצמן, ואז יש בה גזרת תקרת בית, עיין במשנ"ב תרכט ס"ק מט.
 ד. קורות הפרגולה מחוזקות בדרך כלל על ידי ברגים או מסמרים ואם ללא הברגים או המסמרים, ינועו או יפלו הקורות ברוח מצויה, הרי יש לה דין 'מעמיד'
 196. שו"ע תרלו א משנ"ב ס"ק ה, ילקו"י מועדים עמ' 126 ובהערה, תחומין כרך י"ט עמ' 373
 197. משנ"ב תרלז ס"ק א

את הקישוטים בשבת וביום טוב, אפילו אם לא התנה את הדבר בפירוש, מכיוון שבדודאי לכך התכוון. לפיכך, טוב יותר שיתנה בפירוש בעת תליית הקישוטים, אך גם אם לא הותנה הדבר, מותר מן הדין להסירם אפילו ביום טוב¹⁹⁸. אך זאת בתנאי שהורדת הקישוטים בשבת וביום טוב, אינה כרוכה במלאכות האסורות מן התורה שלא ניתן להימנע מהם- כגון התרת קשרים, והוצאת מסמרים ונעצים וכדומה.

כא. "תעשה ולא מן העשוי" סיכך בענפים המחוברים לקרקע ואחר כך חתך אותם, הסיכוך פסול¹⁹⁹, אלא אם כן חזר וסיכך פעם נוספת לאחר שניענע והגביה אותם אחד אחד²⁰⁰.

מצות הישיבה בסוכה

כב. כל שבעת ימי החג עושה אדם את ביתו עראי ואת סוכתו קבע, דהיינו: אוכל, ישן, ודר בסוכה כדרך שהוא דר בביתו כל השנה²⁰¹.

כג. גם אם מתפלל ביחידות, יתפלל בתוך הסוכה²⁰².

כד. אכילת עראי, כגון פירות או דברי מתיקה, מאכלי מזונות וכן לחם הפחות מנפח של 57.6 סמ"ק (-לשיטת הגרא"ח נאה), אם לא קבע עליהם סעודה, מותרים לאוכלם גם מחוץ לסוכה.

שתייה מותרת מחוץ לסוכה²⁰³. והמחמיר לאוכלם בתוך סוכה וכן המחמיר על עצמו שלא לשתות אפילו מים מחוץ לסוכה הרי זה משובח.

כה. כליל ראשון של חג צריך להתחיל לאכול בסוכה אף בעת ירידת גשמים.

במקרה זה, יש לקדש ולאכול כזית פת (25.6 סמ"ק-לגרא"ח נאה) בתוך הסוכה, ואחר כך ימשיך לאכול בתוך הבית, אך לא יברך 'לישב בסוכה' הואיל והדבר נתון במחלוקת, וספק ברכות להקל²⁰⁴.

כו. יש לאכול כאשר ודאי לילה. אם התחיל לאכול לפני צאת הכוכבים, עליו לחזור, אך ללא ברכת לישב בסוכה (אם אכן בירך אותה קודם)²⁰⁵.

כז. כליל החג מקדשים ומברכים ארבע ברכות כסדר: 'הגפן', 'מקדש ישראל והזמנים'²⁰⁶, 'לישב בסוכה' ו'שהיינו'²⁰⁷.

כח. אסור לישון חוץ לסוכה אפילו שנת עראי (הרמ"א כאן, מלמד זכות על המקלים לישון מחוץ סוכה). אם נרדם בטעות מחוץ לסוכה או שנכנס לביתו עקב הגשמים ועדיין לא שכב לישון בבית ופסקו הגשמים, חייב ללכת לסוכה²⁰⁸.

כט. אם אכל או ישן בסוכה ועקב הגשמים נכנס לביתו, אינו מחויב לחזור לסוכה כאשר ייפסקו הגשמים²⁰⁹.

הפטורים מהסוכה

כט. נשים פטורות ממצוות סוכה, ככל מצוות עשה שהזמן גרמא. השו"ע פסק שלא תברכנה, והרמ"א פסק שכן נוהגות לברך. על כן, נשים מעדות אשכנז תוכלנה לברך 'לישב בסוכה' כאשר תרצנה לאכול בסוכה²¹⁰.

ל. במידה וירדו גשמים לתוך הסוכה, במידה שמשער שיקלקלו את התבשיל, יש להיכנס לבית, שכן במצב זה פטור מאכילה ושינה בסוכה והנשאר בסוכה

198. שו"ע ורמ"א תרלח ב, משנ"ב ס"ק כד

199. שו"ע תרכט א ומשנ"ב ס"ק א

200. שו"ע תרכז ב, משנ"ב ס"ק יג

201. שו"ע תרלט סעיף א

202. קיצור שולחן ערוך גאנצפריד, קלה א

203. שו"ע תרלט סעיף ב

204. שו"ע תרלט סעיף ה, משנ"ב ס"ק לה

205. רמ"א תרלט סעיף ג, משנ"ב ס"ק כה

206. אם חל בשבת יש לברך...מקדש השבת וישראל והזמנים

207. שו"ע תרמג סעיף א

208. שו"ע ורמ"א תרלט סעיף ב ומשנ"ב ס"ק יא

209. שו"ע ורמ"א תרלט ז

210. שו"ע תרמ סעיף א, משנ"ב ס"ק א

דיני ארבעת המינים

החייבים בארבעת המינים

- לז. על כל איש מישראל מוטלת המצווה ליטול את ארבעת המינים בברכה, בכל יום משבעת ימי החג²¹⁸.
- לח. נשים פטורות מנטילת לולב, אך אם רוצות יכולות ליטול. בנות אשכנז נהגו לברך אם נוטלות, אך נשים ספרדיות נמנעות מלברך²¹⁹.

זמן ומקום המצווה

- לט. החיוב מן התורה בנטילת ארבעת המינים הוא ביום הראשון של החג בלבד, וחכמים תיקנו זכר למקדש, שבכל שבעת ימי החג ייטלו את ארבעת המינים²²⁰.
- מ. בשבת אין נוטלים את ארבעת המינים, גם כאשר היום הראשון חל בשבת, שכן חששו חכמים שמא יבוא אדם לטלטל את הלולב ארבע אמות ברשות הרבים, שהוא איסור תורה²²¹.
- מא. מצוות נטילת לולב היא ביום ולא בלילה, וכל היום כשר לנטילה²²².
- מב. עיקר מצוות הנענוע היא בעת אמירת ההלל, ויש שנהגו להדר ולברך קודם לכן על ארבעת המינים בסוכה ולנענע, ואחר

במצב של גשמים מרובים 'אינו מקבל שכר ונחשב מן ההדיטות'²¹¹.

לא. חולה אף שאין בו סכנה, אלא חש בכאב ראש או כאב עיניים וכדו', וקשה לו להיות בסוכה, פטור. וכן אדם הזקוק לסיוע מאחרים, אף הוא פטור²¹².

לב. המצטער פטור מן הסוכה. לכן, כאשר השהייה בסוכה קשה עליו מפני דברים המפריעים לו כגון זבובים ויתושים, רוח חזקה, קור גדול וכיוצא בזה, פטור מן הסוכה²¹³.

לג. הולכי דרכים (לדבר רשות) פטורים מן הסוכה. אמנם בברייתא המופיעה בגמרא, וכן בפוסקים, יש חלוקה בין יום לילה, אולם הרמ"א פסק: "אם אינם מוצאים סוכה יוכלו לילך לדרכם אף שלא ישבו בה לא יום ולא לילה..."²¹⁴.

לד. האם לכתחילה מותר לצאת לטיול במקומות שלא ניתן למצוא סוכה? מדברי הפוסקים לעיל נראה שאין מניעה, אולם הרב משה פיינשטיין פסק: "ובדבר לצאת לטיול ולתענוג בעלמא למקום שלא יהיה לו סוכה מסתבר לעניות דעתי שאסור, דהולכי דרכים שאיתא בסוכה דף כ"ו כשהוא לדבר הרשות שפטורין.. הוא כשהולכין למסחר וכיוצא שהוא צורך ממש וגם הוא לכל אדם שבשביל זה היה צריך לצאת גם מביתו שלכן באופן זה מותר לצאת מהסוכה, אבל לטיול ולתענוג בעלמא שאין לזה שום צורך אינו כלום מה שבשביל תאוותו והנאתו היה יוצא מביתו."²¹⁵

לה. שומרים פטורים כל זמן שהם עסוקים בשמירה, בין אם ניידים או נייחים²¹⁶.

לו. העוסקים במצווה והולכי דרכים, אם מזדמנת להם סוכה ללא כל טורח, צריכים לאכול ולישון בה²¹⁷.

211. שו"ע ורמ"א תרל"ט ה-ז. ילקוט יוסף מועדים עמ' 142.

212. שו"ע תרמ"ג.

213. שו"ע ורמ"א תרמ"ד.

214. שו"ע ורמ"א תרמ"ח.

215. שו"ע אגרות משה, אורח חיים ג' סימן ג'.

216. שו"ע תרמ"ט.

217. משנ"ב תרמ"ב ס"ק לח.

218. שו"ע תרנ"א א ומשנ"ב ס"ק ב.

219. שו"ע תקפ"ט ג, סימן י"ז סעיף ב ומשנ"ב ס"ק ג.

שו"ע תרמ"ט סעיף א, משנ"ב ס"ק א, ילקוט יוסף

מועדים עמוד 165.

220. שו"ע תרנ"ח סעיף א, משנ"ב ס"ק א.

221. שו"ע ומ"א תרנ"ח ב, משנ"ב ס"ק ב.

222. תרנ"ח א, משנ"ב ס"ק ב.

מכל סיבה שלא נטל לולב מתחילת החג, יש לברך 'שהחיינו' כשנוטלו לראשונה בהמשך ימי החג²³².

הלולב

- נא. לולב ששדרתו קטנה מארבעה טפחים (32 ס"מ), פסול²³³.
- נב. צריך ששדרת הלולב תבלוט מעל ראשי ההדס והערבה לפחות טפח (8-8 ס"מ)²³⁴.
- נג. לולב שהוא עקום לאחוריו, לצד השדרה כשר. אך לולב שהוא עקום לצד הקדמי שבו העלים, או לאחד הצדדים - פסול²³⁵.
- נד. אם נחלק העלה האמצעי של השדרה (ה'תיומת') לשני חלקים, למנהג האשכנזים הלולב פסול. אך לספרדים אין הלולב נפסל כשנחלק העלה האמצעי, אלא כשנחלקו רוב העלים של הלולב²³⁶.
- נה. אם נחתך או נסדק ראש הלולב, וכן כאשר ראש השדרה כפוף (לפנים) או שהעלה העליון אינו כפול מתחילת גדילתו- הלולב פסול²³⁷.

האתרוג

- נו. אתרוג הקטן משיעור כביצה (57.6 סמ"ק לגרא"ח נאה), פסול.
- נז. ניקב האתרוג מצד לצד או נקב שאינו מצד

כך לחזור ולנענע בעת אמירת ההלל²²³. מג. אסור לאכול קודם נטילת ארבעת המינים, ואין להקל ללא צורך גדול, אך טעימה מותרת²²⁴.

נטילת ארבעת המינים

מד. ארבעת המינים הגזולים - פסולים²²⁵. על כן, יש לקנותם רק ממקור מהימן כדי שלא יהיה בהם חשש גזל.

מה. יש ליטול את ארבעת המינים כדרך גדילתם: שעיקרם (דהיינו, החלק המחובר לעץ) כלפי מטה, וראשם כלפי מעלה (באתרוג פטמתו כלפי מעלה ועוקצו שהוא הצד המחובר לעץ כלפי מטה²²⁶). הנוטל שלא כדרך גדילתם, לא יצא ידי חובתו²²⁷.

מו. נוטל לולב ביד ימין ואתרוג בשמאל. אם טעה והיפך, יצא ידי חובה, וישתדל לחזור וליטול כנהוג בלא ברכה²²⁸.

מז. שדרת הלולב (-הצד החלק) תהיה כלפי פני הנוטל.

מח. יש נוהגים לקשור את ההדסים בצד ימין של שדרת הלולב ואת הערבות בצד שמאל²²⁹. ויש נוהגים לקשור הדס אחד בימין, אחד בשמאל, ואחד באמצע, וערבה אחת מימין ואחת משמאל²³⁰. ובשני האופנים מקיימים את המצווה למהדרין.

ברכות המצווה

מט. ככל המצוות, יש לברך קודם עשיית המצווה. על כן, על הנוטל לברך קודם שייטול את האתרוג בידו, או שייטול את האתרוג הפוך (כשפיטמתו למטה) וכך יברך, ומיד יהפוך את האתרוג כך שפיטמתו תהיה למעלה, וינענע²³¹.

נ. מברך "אשר קדשנו... על נטילת לולב". וביום הראשון בו נוטל לולב, מוסיף ומברך 'שהחיינו'. לכן כאשר היום הראשון של חג חל בשבת (שאז אין נוטלין לולב) או

223. שו"ע תרנב א, משנ"ב סק"ד

224. שו"ע תרנב ב, משנ"ב סק"ז, ילקו"י עמוד 165

225. שו"ע תרמט ומשנ"ב ס"ק א

226. משנ"ב תרנב ס"ק יז

227. שו"ע תרנא ב, משנ"ב ס"ק טז

228. שו"ע תרנא ב משנ"ב ס"ק טו

229. משנ"ב תרנא, ס"ק יב

230. מג"א תרנא ד בשם האר"י

231. שו"ע תרנא ה, משנ"ב ס"ק כד-כה

232. שו"ע תרנא ו, משנ"ב ס"ק כט.

233. שו"ע תרנא א, משנ"ב ס"ק א-ב

234. שו"ע תרנא א, משנ"ב ס"ק א-ב

235. שו"ע תרמח ח

236. שו"ע ורמ"א תרמח ג ומשנ"ב ס"ק יא-יט.

237. שו"ע ורמ"א תרמח ג, ו-ז,

238. שו"ע ורמ"א תרמח

סז. לגבי סדר הנענועים קיימות שתי שיטות:
א. שיטת השולחן ערוך (וכן נוהגים גם רוב האשכנזים) - מסובבים לצד ימין (בכוון השעון): מזרח (מזרח ממשי, לא בכוון ירושלים!) דרום, מערב, צפון, למעלה, למטה. ב. שיטת האר"י (וכן נוהגים רוב הספרדים וכן החסידים) - דרום, צפון, מזרח, למעלה, למטה, מערב.

סח. היכן מנענעים באמירת הלל?

א. מנהג אשכנז: החזן מנענע פעמיים: "הודו לה" ו"וב"יאמר נא ישראל" והקהל מנענעים ארבע פעמים: בכל "הודו לה".

החזן והקהל מנענעים פעמיים ב"אנא ה' הושיעה נא", ופעמיים נוספות ב"הודו לה" שבסוף ההלל.

ב. מנהג ספרד (ואשכנזים חסידים): החזן והקהל מנענעים פעם אחת ב"הודו לה", פעמיים ב"אנא ה' הושיעה נא" ופעם אחת ב"הודו לה" שבסוף ההלל.

• חשוב לציין שעיקר הנענוע הוא בזמן הברכה, ואילו בהלל הוא מנהג חכמים. בדיעבד, שינוי בסדר הנענועים אינו מבטל קיום המצוה.

סט. לגבי ברכה על הלולב לנשים ספרדיות - נחלקו הדעות (הרב עובדיה אוסר והרב אליהו מתיר).

דינים נוספים: א. אין צורך לחפש בזכוכית מגדלת פגמים ונקודות, והמדד הוא האם

לצד אך הינו בגודל של 2.3 ס"מ (מטבע 'איסר')²³⁹, נימוח כולו, נסדק, נקלף, ניטלה פטמתו או עוקצו- פסול.

נח. אתרוג יבש, עלתה בו חזזית, בעל מראה שחור או לבן, מנומר, תפוח, סרוח, כבוש, מבושל או עגול ככדור - פסול.

ההדס

נט. נאמר בתורה "ולקחתם לכם... ענף עץ עבות", ולמדו חכמים ממה שכתבה התורה שלוש מילים, שיש צורך בשלושה גבעולי הדס לצורך קיום המצווה²⁴⁰ (ויש שנהגו להוסיף יותר).

ס. הדס שגבעולו קצר משלושה טפחים (24 ס"מ), פסול²⁴¹.

סא. יש לחפש אחר הדס שבו כל שלושה עלים יוצאים ממקום אחד והוא הנקרא 'הדס משולש', ואם רובו משולש אין לפסלו בשל כך. אמנם, הדס שאינו משולש כלל הינו פסול²⁴².

הערבה

סב. נאמר בתורה: "ולקחתם לכם... וערבי נחל", ולמדו חכמים שיש לקחת שני גבעולי ערבה למצווה זו²⁴³.

סג. ערבה ששדרתה קצרה משלושה טפחים (24 ס"מ) פסולה²⁴⁴.

סד. הצפצפה (עץ הדומה לערבה) פסולה, ויש להקפיד בסימני הערבה²⁴⁵.

סה. ערבה יבשה, שנחתך ראשה או שנפרצו או נשרו רוב עליה הרי היא פסולה²⁴⁶.

הבדלי פסול בין היום הראשון לימי חול המועד

סו. "ולקחתם לכם ביום הראשון..." מכאן דרשו חכמים שצריך שארבעת המינים יהיו שלמים דווקא ביום הראשון של החג, אך בשאר הימים גם אם אינם שלמים לגמרי במומים המוזכרים לעיל, הינם כשרים²⁴⁷.

239. אוצר ההדר לרב ברנר, שער ו סימן ד, סעיף ב
240. שו"ע תרנא א
241. שו"ע תרנ א
242. שו"ע תרמו ג, ה ומשנ"ב ס"ק יח.
243. שו"ע תרנא א ומשנ"ב ס"ק ג.
244. שו"ע תרנ א
245. שו"ע תרמז
246. שו"ע תרמז ב ומשנ"ב ס"ק ח-ט
247. שו"ע תרמט ה
248. מתוך חוברת תשרי תשע"ט ערך הרב שמעון גול

הפגם נראה בעיניים רגילות מהמרחק בו רגילים ליטול את האתרוג²⁴⁹ ב. יש לקנות אתרוג עם הכשר, כדי לוודא שהאתרוג לא מורכב בלימוני וכדו', בשנות הערלה - למעשה כל המינים צריכים הכשר, אך באתרוג יש להקפיד יותר.

דיני חול המועד

מצוות חול המועד

- ע. כשם שמצווה לכבד את השבת ולענגה - כך מצווה לכבד את מועדי ישראל ולענגם, שהרי נצטוונו בהם: "מקראי קודש", ופירשו חז"ל שהכוונה לכבד את המועד בלבוש הולם, ולענגו באכילה ושתייה²⁵⁰.
 עא. במהלך ימי חול המועד יש להקפיד ללבוש בגדים נקיים, ולכתחילה יש ללבוש בגדים מיוחדים כשל בגדי שבת²⁵¹.
 עב. 'ושמחת בחגך' - מצווה מן התורה להיות שמח וטוב לב בימי החג. לפיכך, מצווה לאכול בשר, יין ושאר דברים שמתענגים באכילתם²⁵².
 עג. מצווה לקבוע סעודה על הפת גם בחול המועד בכל יום בבוקר ובערב, אך אין בכך חובה²⁵³.
 עד. בברכת המזון מוסיפים 'יעלה ויבוא'. אך אם שכח והתחיל כבר את הברכה הבאה, אינו חוזר²⁵⁴.
 עה. בשחרית, מנחה וערבית מוסיפים בתפילת שמונה עשרה 'יעלה ויבוא'. אם שכח לפני שפסע בסוף תפילת העמידה - חוזר לברכת 'רצה'. אם נזכר לאחר שפסע - חוזר לראש התפילה²⁵⁵.
 עו. בשחרית, לאחר חזרת הש"ץ, אומרים הלל שלם.

איסורי מלאכה

עז. "... וְקִרְאתָ לְשֶׁפֶת עֹנֵג לְקֹדֶשׁ ה' מְכַבֵּד וְכִבְדָּתוֹ מַעֲשֹׂת דְּרָכָיו..." , דרשו חז"ל

"... וְקִרְאתָ לְשֶׁפֶת עֹנֵג" זו שבת בראשית, "... וְכִבְדָּתוֹ" זה יום טוב, "מַעֲשֹׂת דְּרָכָיו" זה חולו של מועד ...²⁵⁶.

עח. כדי שלא יהיו ימי חול המועד כשאר ימות החול, נאסרה בהם עשיית חלק מהמלאכות²⁵⁷. חכמים החמירו באיסור זה מאוד ואמרו: "כל המבזה את המועדות כאילו עובד עבודה זרה"²⁵⁸.

עט. פעולות שגרתיות שאין טורח בעשייתן, כגון דיבור בטלפון, נסיעה ברכב וכדו' מותרות, אפילו אם אינן לצורך החג²⁵⁹.

פ. כתיבה, מסחר, ושאר המלאכות שיש בהן אפילו טורח מועט - אסור לעשותן שלא לצורך החג. אבל אם יש בהן תועלת

249. משנה ברורה תרמח ס"ק מו, ילקוט יוסף מועדים עמ' 156.

250. מכילתא בא פרשה ט, ספרא פרשת אמור פרשתא יב ה-ח, ספרי פרשת פינחס קמ, משנה ברורה תקל ס"א, שער הציון תקל אות ד. מכל מקום מבואר שאין קדושתו חמורה כחג עצמו, שהרי מותר הוא במקצת מלאכות, וגם אין חובה גמורה לכבדו באכילת פת כבשבת ובחג, אלא צריך לקדשו ולכבדו שלא יהיה כימי החול.

251. משנ"ב תקל ס"א, ילקו"י מועדים עמוד תקב רמב"ם הלכות יום טוב פרק ו הלכות יז-יח, משנ"ב תקקט ס"ק טז.

252. משנ"ב סימן תקל ס"א, וכן משנ"ב תעה ס"ק מה בשם הגר"א ילקו"י מועדים עמוד תקב.

253. שו"ע סימן קפח סעיף ז. אבל אם נזכר לאחר שסיים את ברכת 'בונה ירושלים' אך קודם שהתחיל את ברכת 'הטוב והמטיב', אומר: "ברוך אתה ה' א-לוהינו מלך העולם, שנתן מועדים לעמו ישראל לששון ולשמחה" (שולחן ערוך שם). אם נזכר לפני שהזכיר את השם בחתימת ברכת 'בונה ירושלים' - יחזור ל'יעלה ויבוא'. כמו כן, אם עומד אחרי הזכרת השם, ימשיך: "למדיני חוקיך", ויחזור ל'יעלה ויבוא' (משנ"ב שם ס"ק כב, ילקו"י מועדים עמוד תמט).

254. שו"ע סימן תצ סעיף ב. ומשנ"ב ס"ק ג ישעיהו פרק נח פסוק יג, ויקרא רבה פרשה לד אות טז.

255. משנ"ב סימן תקל ס"א (ועיין שם שנחלקו הראשונים אם איסור זה הוא מדאורייתא או מדרבנן), ילקו"י מועדים עמוד תקב.

256. מסכת פסחים דף קיח ע"א.
 257. משנ"ב סימן תקמ ס"א.

או הנאה כלשהי בחג עצמו (כגון: פתרון תשבצים), או שקיימת סבירות גבוהה שיהיה צורך בדבר - מותר לעשותה²⁶⁰.
פא. עשיית מלאכה (שאינה לצורך אוכל נפש²⁶¹) לצורך המועד מותרת רק כאשר לא התאפשר לעשותה קודם, אבל אם התכוון (לפני כניסת החג) לדחות את ביצוע המלאכה לחול המועד - אסור לו לעשותה²⁶².

פב. לצורך רבים מותר לעשות מלאכה שאינה דורשת מיומנות, גם כאשר אין בכך תועלת או הנאה כלשהי בחג עצמו²⁶³.

פג. עבודה הדורשת הכשרה או מיומנות (כגון עבודות בינוי²⁶⁴) - אסור לעשותה אפילו לצורך החג, אלא במקרים הבאים:

- הכנת הארוחות לימי החג, וכן תיקון כלי המטבח המשמשים למטרה זו²⁶⁵.
- עשיית הנדרש לשאר צרכי הגוף²⁶⁶, כגון: תיקון מקלחת שישתמשו בה בימי החג.
- 'דבר האבד' - מניעת נזק כספי או בריאותי, וכן הפסד כספי, או אפילו חשש (סביר) להפסד²⁶⁷.

• לשימוש הרבים-כאשר הדבר נחוץ בחג עצמו²⁶⁸.

פד. תספורת וגילוח, חכמים אסרום אף על פי שהם צורך המועד, כדי שייזדונו לעשות זאת לפני החג - לכבוד החג²⁶⁹.
לגבי אדם המתגלח באופן רגיל בכל יום ישנו מחלוקת וכל אחד ינהג כרבותיו (עיי' בהערה²⁷⁰).

פה. כמו כן, אסרו חכמים לכבס בחול המועד²⁷¹. אולם לגהץ - מותר²⁷².

פו. ניקוי מקומי של כתם - מותר, אם אמנם הבגד התלכלך במהלך החג, או שאין לו בגד אחר (גם אם התלכלך קודם החג)²⁷³.

פז. גרייזים ושאר בגדים הרגילים להתלכלך בתדירות גבוהה - מותר לכבסם אם התלכלכו במהלך החג ואין לו אחרים במקומם²⁷⁴. במקרה זה, יש מתירים להכניס למכונת הכביסה גם בגדים נוספים

שיזדקק להם במשך החג²⁷⁵.

פח. אסור לקנות או למכור בחול המועד, אלא דברים שיש בהם צורך במהלך החג²⁷⁶, או שנומנה לו עסקה משתלמת וקשה להשיג כמוה לאחר החג²⁷⁷. '...ומכל מקום צריך להוציא מהן לפחות קצת לצורך שמחת יום טוב'²⁷⁸.

260. שו"ע סימן תקמא סעיף ה, משנ"ב סימן תקלז סק"א, שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף לד

261. שו"ע סימן תקלג סעיף א.

262. משנ"ב סימן תקמ סק"ט.

263. שו"ע סימן תקמד סעיף ב, משנ"ב סק"א.

264. שו"ע סימן תקמ סעיף א.

265. שו"ע תקלג סעיף א, תקמ סעיף ז-ח, משנ"ב תקמ ס"ק יח וס"ק כו.

266. שו"ע תקמו סעיף ה, ביאור הלכה ד"ה "כל", שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף כ.

267. שו"ע תקלז סעיף א. עיין שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף טז, וכתב שם שבהגדרת 'טורח גדול', ובהגדרת 'הפסד גדול במיוחד', אין לדיון אלא מה שענינו רואות.

268. שו"ע תקמד סעיפים א-ב, משנ"ב ס"ק א-ב.

269. שו"ע סימן תקלא סעיפים ב, משנ"ב ס"ק ג.

270. שמירת שבת כהלכתה סו"ק קז, ילקו"י מועדים

עמוד תקטז. וראה שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קסג שמוכיח שמותר למתגלח תדיר להתגלח בחוה"מ, אך מסכם ש-איני נוהג להתיר אלא למי שיש לו צורך ביותר או מצטער ביותר... והסומך על זה לצורך ייפוי אין למחות בידו ומעצם הדין הוא מותר. לעומתם הרב רבינוביץ זצ"ל בספר שיח נחום פרק ל' עמ' 97 והלאה התיר למתגלח בכל יום גם להתגלח בחוה"מ- כל זמן שגם אביו נוהג כך. והרב צבי שכתר ב'נפש הרב' כד-כה כתב שמצווה למתגלח בכל יום להתגלח בחוה"מ.

271. שו"ע סימן תקלד סעיף א.

272. שו"ע ורמ"א סימן תקמא סעיף ג. ילקו"י מועדים עמ' תקיח

273. שמירת שבת כהלכתה פרק סז סעיף עב

274. שו"ע ורמ"א סימן תקלד סעיף א. ילקו"י מועדים עמ' תקיח

275. שמירת שבת כהלכתה פרק סז הערה רנא.

276. שו"ע תקלז סעיף א, יא

277. שו"ע תקלז סעיף ו וסעיף ט.

278. משנ"ב ס' תקלז ס"ק ה

פ. כל מלאכה שאסור לעשותה בחול המועד - אסור לעשותה אף על ידי נכרי²⁷⁹.

צ. האם צריך סוכה בטיול? למרות שהולכי דרכים פטורים מן הסוכה, כתבו הפוסקים שזהו דווקא להולכים לדברים הנחוצים לצורכי פרנסה. אך לדבר שאין בו צורך ממשי כטיול וכדומה, אינם פטורים בכך ממצוות סוכה. כמו כן, כתבו הפוסקים שמצוות סוכה דומה בזה למצוות ציצית, שאף על פי שלעיתים אין חיוב בקיום מצווה זו, אין לוותר עליה בזמן שבקלות ניתן לקיימה²⁸⁰.

תפילין

צא. המנהג שאין מניחין תפילין בחול המועד בארץ ישראל, ויש שנהגו להניחם בצינעא וללא ברכה²⁸¹.

אסרו חג

צב. נהוג להוסיף קצת באכילה ושתיה והמנהג לא להתענות ולא להספיד בו²⁸².

שמיני עצרת

שמחת תורה²⁸³

א. במסכת ראש השנה (דף ד ע"ב) נאמר: "שמיני רגל בפני עצמו הוא" ופירש רש"י: 'טעון זמן (ברכת שהחיינו) ורגל לעצמו - שאין שם חג הסוכות עליו'. הוסברו הדברים בתוספות (שם): 'רוצה לומר דבברכת המזון ותפלה מזכירין שמיני עצרת ולא סוכות'.

ב. על פי האמור לעיל, מברכים 'שהחיינו' בכניסת החג (נשים בהדלקת נרות וגברים בקידוש) (לא כמו ביום השני של ראש השנה שמברכים מספק ועל כן לכתחילה אוכלים פרי חדש או לובשים בגד חדש, ולא כמו בשביעי של פסח שאין מברכים כלל).

בקידוש מזכירים גם את השבת.

ג. מזכירים בתפילה ובברכת המזון "את יום שמיני חג העצרת הזה" או "את יום שמיני עצרת החג הזה", כל אחד לפי הנוסח המקובל בעדתו. מי שהזכיר בטעות "חג הסוכות" חוזר על תפילתו.

ד. אין יושבים בסוכה (חשוב במיוחד לעולים חדשים שהיו רגילים בחו"ל לשבת בסוכה גם בשמיני עצרת!).

מי שמסיבה כל שהיא מעוניין לשבת בסוכה, עליו 'לפגום' אותה (על ידי הסרת חלק מהסכך) לפני כניסת החג.

ה. בחג שמיני עצרת, אין הלכות מיוחדות, פרט להלכות הרגילות של יום טוב (שמחת הרגל, צורך אוכל נפש וכו').

ו. בחוץ לארץ שמיני עצרת ושמחת תורה הם שני ימים נפרדים. בארץ (ב"ה) הם יום אחד, ולכן חלק ממנהגי שמחת תורה "מאפילים" על שמיני עצרת.

ז. מוציאים שלשה ספרים לקריאת התורה: בראשון קוראים פרשת "וזאת הברכה" עד "מעונה", בשני - "בראשית" - ברא א-לוקים לעשות", ובשלישי - המפטיר בפרשת "פינחס".

ח. אחר קריאת התורה וההפטרה נוהגים האשכנזים לומר "זיכור" (הזכרת נשמות).

ט. לפני תפילת מוסף מכריזים על הגשם. קיימים מנהגים שונים ונוסחים שונים לתפילת הגשם.

י. כתב הרמ"א בסימן תרסט: "וקורין יום טוב האחרון שמחת תורה, לפי ששמחין

279. שו"ע תקמג סעיף א
 280. ילקו"י מועדים עמ' 147, שו"ת אגרות משה חלק ג סימן-צג, הליכות שלמה פרק ט סעיף כא, שש"כ פרק טו סעיף נט, יחוזה דעת ג מז באהלה של תורה סימן-צג
 281. ילקו"י עמ' תקג, שמירת שבת כהלכתה פרק טז הערה קסח
 282. רמ"א סי' תכ"ט ב, משנ"ב ס"ק יד
 283. מתוך חוברת תשרי תשע"ט ערך הרב שמעון גול

ועושים בו סעודת משתה לגמרה של תורה. ונוהגין שהמסיים התורה והמתחיל בראשית נודרים נדבות וקוראים לאחרים לעשות משתה. ועוד נהגו במדינות אלו להוציא בשמחת תורה ערבית ושחרית כל ספרי תורה שבהיכל ואומרים זמירות ותשבחות, וכל מקום לפי מנהגו. ועוד נהגו להקיף עם ספרי התורה הבימה שבבית הכנסת, כמו שמקיפים עם הלולב, והכל משום שמחה. ונהגו עוד להרבות הקרואים לספר תורה, וקורים פרשה אחת הרבה פעמים ואין איסור בדבר. עוד נהגו לקרות כל הנערים לספר תורה, וקורים להם פרשת המלאך הגואל. ובלילה קורים בספר תורה הנדרים שבתורה, וכל מקום לפי מנהגו.

יא. על אף שהדברים הובאו ברמ"א, חלק גדול מהמנהגים נהוגים גם בעדות ספרד, פרט לקריאת התורה בליל שמחת תורה. גם מנהג האשכנזים אינו ככתוב ברמ"א, אלא קוראים בפרשת "וזאת הברכה" (שלשה או חמישה קרואים).

יב. ב'משנה ברורה' (ס"ק ו, שם) מובא: 'כתב האליה רבה: מבואר מהפוסקים דיש לשמוח לרבים בכל מה דאפשר בשמחה של מצוה ודלא כיש שמכין ודוחין אלו לאלו עד שהשמחה נהפך לתוגה ח"ו. גם מתוך כך מונעין משמחה של מצוה ולכן יש לגעור בהן. גם מהרי"ק בשורש ט' האריך מאוד שלא לבטל שום מנהג שנהגו לכבוד שמחת התורה, עיין שם. ולכן רעה עושין בהרבה מקומות במה שביטלו מקרוב שלא לעשות משתה ושמחה בשמחת תורה אף גם ששמחין בשארי ימים וכל ימיהם כחגים. ובעונותינו הרבים ביזוי כבוד התורה גרם זה שהתורה מונחת בקרן זווית ואין דורש ואין מבקש ומי יתן ישיב וירחם שבר בית ישראל במהרה בימינו'. המסקנה היא אפוא: להרבות, ולא לזלזל, בשמחת התורה, אך אסור שהדבר ייעשה

תוך פגיעה וגרימת עגמת נפש לאחרים. יג. על ריבוי השמחה הובא עוד ב'משנה ברורה' (ס"ק יא): "כתב מהרי"ק בשם רב האי גאון בשורש ט': יום זה רגילים אצלנו לרקד בו אפילו כמה זקנים בשעה שאומרים קילוסים לתורה. ולכן יש להתאמץ בזה לרקד ולזמר לכבוד התורה כמו שכתוב גבי דוד המלך ע"ה: מפזז ומכרכר בכל עוז לפני ה'. והעידו על האר"י ז"ל שאמר שהמעלה העליונה שהשיג באה לו ע"י שהיה משמח בכל עוז בשמחה של מצוה. וגם על הגר"א ז"ל כתבו שהיה מרקד לפני הספר תורה בכל כוחו".

יד. יש מקומות שנוהגים לקיים הקפות גם בתפילת מנחה (מובא על ידי ר' חיים ויטאל שכך נהג האר"י), וגם בצאת החג לאחר תפילת ערבית ('הקפות שניות'), והכל לכבודה של תורה ולשמחתה.

אבלות בחג סוכות

- אבל חייב בסוכה²⁸⁴.
- מובא ברמ"א שאבל על אביו או אמו תוך 12 חודש או על אבלות 'חדשה' על שאר קרובים לא יקיף בלולבו את הבימה בחול המועד, אך בהושענא רבה וביו"ט כן יכול. ויש שכתב שאין לחלק בזה בין אשכנזים לספרדים ויקיף בכל הימים²⁸⁵.

284. שו"ע תרמ ה

285. גשר החיים פרק כג, גז

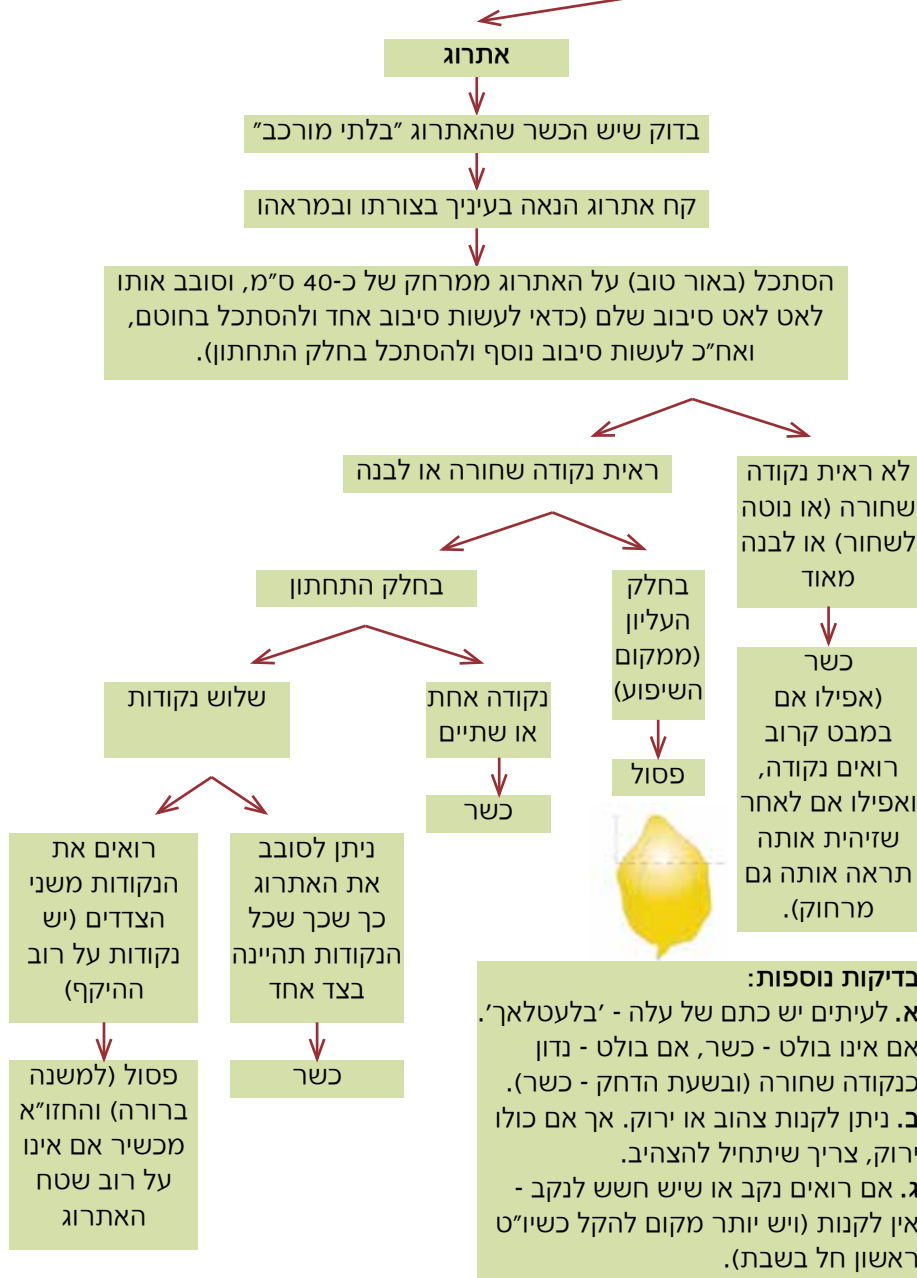

מדריך מהיר לקניית ארבעת המינים

מדריך מהיר לקניית

זמנים בהלכה באפרת לשנת תשפ"ו

הפדושה	הדלקת נרות	עלות העשור 90 דק'	הנץ החמה	ס"ז ק"ש מג"א	ס"ז ק"ש גר"א	מנחה גדולה	פלג המנחה גר"א	פלג המנחה מג"א	שקיעת החמה	הדלקת נרות	צאת הערב/השבת	תחילת הצום	סוף הצום
א' ראש השנה א' תשרי (23.09.25)	18:20	4:54	6:24	8:24	9:27	13:01	17:22	17:29	18:39	18:20	19:10		
ב' ראש השנה ב' תשרי (24.09.25)	18:57	4:55	6:25	8:25	9:28	13:00	17:20	17:27	18:37	19:10	19:09		
צום גדליה ג' תשרי (25.09.25)		4:55	6:25	8:24	9:27	13:00	17:19	17:26	18:36			4:55	5:13
וילך שובה ה' תשרי (27.09.25)	18:15	4:57	6:27	8:25	9:28	12:59	17:17	17:24	18:33	18:15	19:06		
יום כיפור י' תשרי (02.10.25)	18:08	5:01	6:30	8:27	9:29	12:57	17:12	17:19	18:27	18:08	19:00		
האזינו י"ב תשרי (04.10.25)	18:06	5:02	6:31	8:27	9:29	12:57	17:09	17:16	18:24	18:06	18:57		
סיכות ט"ז תשרי (07.10.25)	18:02	5:05	6:33	8:28	9:30	12:56	17:07	17:14	18:21	18:02	18:53		
שבת חול המועד י"ט תשרי (11.10.25)	17:57	5:08	6:36	8:29	9:31	12:55	17:03	17:10	18:16	17:57	18:48		
שמחת תורה כ"ב תשרי (14.10.25)	17:53	5:10	6:38	8:30	9:31	12:54	16:59	17:06	18:12	17:53	18:44		
בראשית כ"ז תשרי (18.10.25)	17:49	5:13	6:41	8:31	9:32	12:53	16:55	17:02	18:07	17:49	18:40		
נח כ"ח חשוון (25.10.25)	17:41	5:17	6:46	8:32	9:34	12:52	16:49	16:56	18:00	17:41	18:34		
לך לך (שעון חורף) י' חשוון (01.11.25)	16:34	4:22	5:52	7:34	8:37	11:52	15:45	15:51	16:54	16:34	17:27		
וידא י"ז חשוון (08.11.25)	16:29	4:27	5:58	7:36	8:40	11:52	15:40	15:46	16:48	16:29	17:21		
חיי שרה כ"ד חשוון (15.11.25)	16:24	4:32	6:03	7:39	8:43	11:52	15:37	15:43	16:44	16:24	17:18		
תולדות ב' כסלו (22.11.25)	16:21	4:38	6:10	7:43	8:47	11:54	15:35	15:41	16:41	16:21	17:15		
ויצא ט' כסלו (29.11.25)	16:20	4:43	6:15	7:46	8:51	11:56	15:34	15:40	16:39	16:20	17:14		
וישלח ט"ז כסלו (06.12.25)	16:19	4:47	6:21	7:49	8:55	11:59	15:34	15:40	16:39	16:19	17:14		
וישב כ"ג כסלו (13.12.25)	16:20	4:52	6:27	7:53	9:00	12:02	15:36	15:42	16:40	16:20	17:15		
א' חנוכה כ"ה כסלו (15.12.25)		4:53	6:28	7:54	9:01	12:03	15:37	15:43	16:41				
מקץ ל' כסלו (20.12.25)	16:22	4:56	6:31	7:57	9:03	12:06	15:38	15:44	16:42	16:22	17:18		
ויגש ז' טבת (27.12.25)	16:26	4:59	6:34	8:00	9:07	12:09	15:42	15:48	16:46	16:26	17:22		
צום י' בטבת י' טבת (30.12.25)		5:00	6:35	8:01	9:08	12:11	15:44	15:50	16:48			5:00	5:19
ויחי י"ד טבת (03.01.26)	16:30	5:01	6:36	8:03	9:09	12:12	15:46	15:53	16:51	16:30	17:26		
שמות כ"א טבת (10.01.26)	16:36	5:03	6:37	8:06	9:12	12:16	15:52	15:58	16:57	16:36	17:31		
וארא כ"ח טבת (17.01.26)	16:42	5:03	6:36	8:07	9:12	12:18	15:57	16:04	17:03	16:42	17:37		
בא ו' שבט (24.01.26)	16:48	5:02	6:34	8:08	9:12	12:20	16:02	16:09	17:09	16:48	17:43		
בשלח י"ג שבט (31.01.26)	16:55	4:59	6:30	8:07	9:11	12:22	16:07	16:14	17:15	16:55	17:49		
יתרו כ' שבט (07.02.26)	17:01	4:55	6:25	8:06	9:09	12:22	16:13	16:20	17:22	17:01	17:55		
משפטים שקלים כ"ז שבט (14.02.26)	17:07	4:50	6:19	8:03	9:06	12:22	16:17	16:24	17:27	17:07	18:01		
תרומה ד' אדר (21.02.26)	17:12	4:44	6:13	8:00	9:03	12:22	16:22	16:29	17:33	17:12	18:05		
תצוה זכור י"א אדר (28.02.26)	17:18	4:37	6:05	7:56	8:58	12:21	16:25	16:32	17:38	17:18	18:11		
תענית אסתר י"ג אדר (02.03.26)		4:35	6:03	7:55	8:57	12:20	16:27	16:34	17:40			4:35	4:52

סוף הצום	תחילת הצום		צאת השבת/ החג	הדלקת נרות	שקיעת החמה	פלג המנחה מג"א	פלג המנחה גו"א	מנחה גדולה	ס"ז ק"ש גו"א	ס"ז ק"ש מג"א	הנץ החמה	עלות השחר 90 דק'	הדלקת נרות	הפרשה
	72 דק'	90 דק'												
					17:41	16:35	16:28	12:20	8:56	7:54	6:02	4:33		פורים י"ד אדר (03.03.26)
			18:16	17:23	17:44	16:37	16:30	12:19	8:53	7:52	5:57	4:29	17:23	כי תשא פרה י"ח אדר (07.03.26)
			18:21	17:27	17:48	16:39	16:33	12:17	8:48	7:45	5:49	4:19	17:27	ויקהל פקודי החודש כ"ה אדר (14.03.26)
			18:26	17:32	17:53	16:43	16:36	12:16	8:43	7:39	5:40	4:09	17:32	ויקרא ג' ניסן (21.03.26)
			19:32	18:37	18:58	17:46	17:40	13:14	9:37	8:34	6:31	5:00	18:37	צו הגדול (קייץ) י' ניסן (28.03.26)
			19:35	18:40	19:01	17:48	17:42	13:13	9:33	8:28	6:24	4:52	19:43	פסח ט"ו ניסן (02.04.26)
			19:37	18:42	19:02	17:49	17:42	13:13	9:32	8:27	6:22	4:50	18:42	שבת חול המועד י"ז ניסן (04.04.26)
			19:39	18:44	19:05	17:51	17:45	13:12	9:29	8:23	6:17	4:44	18:44	שביעי של פסח כ"א ניסן (08.04.26)
			19:42	18:46	19:07	17:52	17:46	13:11	9:26	8:21	6:13	4:40	18:46	שמיני כ"ד ניסן (11.04.26)
			19:47	18:51	19:11	17:55	17:49	13:10	9:21	8:14	6:05	4:30	18:51	תזריע-מצורע א' אייר (18.04.26)
			19:52	18:56	19:16	17:58	17:52	13:09	9:16	8:08	5:57	4:20	18:56	אחרי מות-קדושים ח' אייר (25.04.26)
			19:58	19:01	19:21	18:02	17:56	13:08	9:12	8:02	5:50	4:10	19:01	אמור ט"ו אייר (02.05.26)
			20:04	19:06	19:26	18:05	18:00	13:08	9:09	7:57	5:44	4:02	19:06	בהר-בחוקותי כ"ב אייר (09.05.26)
			20:09	19:10	19:31	18:09	18:04	13:08	9:07	7:52	5:39	3:54	19:10	במדבר כ"ט אייר (16.05.26)
			20:14	19:15	19:35	18:12	18:07	13:09	9:05	7:49	5:35	3:48	19:15	שבועות ו' סיון (22.05.26)
			20:15	20:14	19:36	18:13	18:08	13:09	9:04	7:48	5:34	3:47	19:15	נשא ז' סיון (23.05.26)
			20:20	19:20	19:40	18:16	18:11	13:10	9:03	7:46	5:31	3:42	19:20	בהעלותך י"ז סיון (30.05.26)
			20:24	19:24	19:44	18:19	18:15	13:11	9:03	7:44	5:30	3:39	19:24	שלו כ"א סיון (06.06.26)
			20:28	19:27	19:47	18:22	18:17	13:13	9:03	7:44	5:29	3:37	19:27	קרח כ"ח סיון (13.06.26)
			20:30	19:29	19:50	18:24	18:20	13:15	9:05	7:44	5:30	3:37	19:29	חוקת ה' תמוז (20.06.26)
			20:31	19:31	19:51	18:25	18:21	13:16	9:06	7:46	5:32	3:39	19:31	בלק י"ב תמוז (27.06.26)
20:08	4:03	3:41			19:51	18:26	18:21	13:17	9:07	7:48	5:33	3:41		צום י"ז בתמוז י"ז תמוז (02.07.26)
			20:32	19:31	19:51	18:26	18:21	13:17	9:08	7:48	5:34	3:42	19:31	פינחס י"ט תמוז (04.07.26)
			20:31	19:30	19:50	18:25	18:21	13:18	9:10	7:52	5:37	3:47	19:30	מטות-מסעי כ"ז תמוז (11.07.26)
			20:27	19:28	19:48	18:24	18:19	13:19	9:12	7:56	5:41	3:53	19:28	דברים חזון ד' אב (18.07.26)
20:10		19:46			19:45	18:22	18:17	13:19	9:14	7:58	5:44	3:57		תשעה באב ט' אב (23.07.26)
			20:23	19:25	19:44	18:21	18:16	13:19	9:15	7:59	5:46	3:59	19:25	ואתחנן נחמו י"א אב (25.07.26)
			20:18	19:20	19:39	18:17	18:12	13:18	9:17	8:03	5:50	4:06	19:20	עקב י"ח אב (01.08.26)
			20:11	19:15	19:34	18:14	18:08	13:17	9:19	8:08	5:55	4:14	19:15	ראה כ"ה אב (08.08.06)
			20:03	19:08	19:27	18:08	18:02	13:16	9:21	8:12	6:00	4:22	19:08	שופטים ב' אלול (15.08.26)
			19:55	19:00	19:19	18:02	17:56	13:14	9:22	8:14	6:04	4:27	19:00	כי תצא ט' אלול (22.08.26)
			19:46	18:52	19:11	17:55	17:49	13:11	9:23	8:17	6:08	4:34	18:52	כי תבוא ט"ז אלול (29.08.26)
			19:36	18:43	19:02	17:48	17:41	13:09	9:25	8:20	6:13	4:41	18:43	נצבים וילך כ"ג אלול (05.09.26)

מקוואות הגברים

בערב ראש השנה וערב יום כיפור תשפ"ו

בערב ראש השנה יום שני כ"ט אלול (22.09.2025) בין השעות 07:00-17:00

בערב יום כיפור יום רביעי ט' תשרי (01.10.2025) בין השעות 07:00-16:00

טבילת ערב יום הכיפורים (מיוחדת) לנשים

טבילה זו אינה טבילת מצווה ולכן היא ללא ברכה.

מקווה נשים בזית יהיה פתוח **בערב יום כיפור יום רביעי ט' תשרי**

(01.10.2025) בין השעות 12:00-14:00

יש להגיע לאחר הכנות בבית וכן עם מגבת אישית.

Women's Mikve on the eve of Yom Kippur

This is not a mitzvah and is therefore without a blessing.

**Special for Yom Kippur The women's mikve in The Dekel
will be open for women on Sunday the 9 of Tishrei (01.10.2025)**

from 12:00 to 14:00

Please bring your own towel and after preparations at home.

השגחה על ידי המועצה דתית אכרת

(אלול תשפ"ה - ספטמבר 2025)

משגיחים וסלולרי: הרב אריאל פרחי 054-2076467 | ר' שלמה בן דהאן 054-6311065

שם העסק	שכונה	סוג הנשרות	משגיח
סופר/מכולת			
הסופר שלנו (סופר איש הזית)	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
סופר דיל דקל	דקל	רגילה	רב אריאל פרחי
סופר דיל תמר	תמר	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
מחסני השוק (קואופ שופ)	תאנה	רגילה	רב אריאל פרחי
כפר מרקט	דקל	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
מיטליז (אפרת)	תאנה	רגילה	רב אריאל פרחי
שוק העיר	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
ניצת הדבדבן - זית	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
פינת הטבע	דקל	רגילה	רב אריאל פרחי
פרי לי (דגן)	דגן	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
מסעדות/בתי קפה/חנויות וכו'			
בייגל קפה	תאנה	מהדרין	רב אריאל פרחי
פיצה שמש	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
סוויטס	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
המבשר	תאנה	מהדרין	רב אריאל פרחי
ג'וסרי	דקל	מהדרין	רב אריאל פרחי
תאילנדי באפרת	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
פישקו - סגנון אחר	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
מתחם האוכל אפרת	אזור תעשייה, תאנה	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
בורגרס בר (בשרי)	תאנה	מהדרין	רב אריאל פרחי
פיצריה אפרת (חלבי)	תאנה	רגילה	רב אריאל פרחי
מעדני צדקיהו	תאנה	רגילה	רב אריאל פרחי
ניו דלי	תאנה	רגילה	רב אריאל פרחי
פלאפל צנעני	דגן	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
הפלאפל של עילאי	דקל	מהדרין	רב אריאל פרחי
קפה סקופ (חלבי)	דקל	מהדרין	רב אריאל פרחי
סיפתח / בלה (עגלת קפה)	דגן	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
קצפת	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
ל.י.ד. סושי	דגן	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
מאפיית נחמה	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
וופל בר אפרת	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
קייטרינג			
הלת' איט - שרה בלאק	תמר	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
קייטרינג באנקט	אזור תעשייה, תאנה	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
המאפים של מיכל	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
פרמייר קייטנינג - שיקמן	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
הלל ריסקין	תאנה	מהדרין	רב אריאל פרחי
קפאיו - קייטרינג פיצות	רימון	מהדרין	רב אריאל פרחי
ג'וליאנה קייקס	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
שונות			
אור תורה - נווה שמואל (ישיבה)	תאנה	מהדרין	רב אריאל פרחי
חוזה חקלאית (בית ספר)	זית	מהדרין	רב איתן וייס
אורגניקא (שוק פעם בשבוע)	גפן	רגילה	רב אריאל פרחי
סטנדינג טוגדר (Standing Together)	זית	רגילה	ר' שלמה בן דהאן
טעם וריח (גידעון עמיר)	זית	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן
שיבולת בשדה	מגדל עוז/גפן	מהדרין	רב אריאל פרחי
יקב בצלאל ששון	דקל	מהדרין	רב אריאל פרחי
ג'סט וואן חסד (Just one Chessed)	דגן	מהדרין	ר' שלמה בן דהאן

